

**Projekto
lyginamasis variantas**

Nacionalinio oro taršos
mažinimo plano
4 priedas

**NACIONALINIO ORO TARŠOS MAŽINIMO PLANO TIKSLŲ IR UŽDAVINIŲ
RYŠYS SĄSAJOS SU KITOMIS SUSIJUSIOMIS POLITIKOS SRITIMIS**

1. Aplinkos oro užterštumo mažinimo ir oro kokybės gerinimo aspektai yra įvardinti įvairių sektorių ~~strategijose~~ – energetikos, susisiekimo, žemės ūkio, taip pat sveikatos apsaugos **strategijose**. Aplinkos oro taršos mažinimas yra glaudžiai susijęs su klimato kaitos neigiamo poveikio mažinimu, nes įgyvendinant klimato kaitos poveikio mažinimo tikslus ir priemones prisidedama prie oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerėjimo.

2. Siekiant įgyvendinti **Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatyme** numatytus aplinkos oro apsaugos prioritetus ir pasiekti **Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje**, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. XII-1626 „Dėl Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“ (toliau – **NAAS**) nustatytus tikslus, Septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – **Vyriausybės programa**), 83 punkte yra numatyta žmogaus ir gamtos darna, kuria siekiama darniu žmogaus ir gamtos sambūviu formuojant aplinkos oro kokybės politiką, numatančią kelis esminius siekius. Visų pirma, Vyriausybė sieks horizontalaus tikslo, t. y. kad oro kokybė Lietuvoje būtų palanki visoms gyvybės formoms. Šiam tikslui pasiekti būtinas transporto, pramonės, žemės ūkio, miestų planavimo politikos, nuolatinės oro kokybės stebėsenos, visuomenės įsitraukimo, visų susijusių viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektorių partnerių bendradarbiavimo **planavimas, kurio bus siekiama** tokiomis priemonėmis **kaip**:

2.1. plėtojant darnaus transporto politiką, t. y. siekiant didinti krovinių pervežimą geležinkeliais, o keleivių – viešuoju transportu;

2.2. diegiant skatinamąsias priemones, skirtas užtikrinti, kad žmogaus sveikatai pavojingos kietųjų dalelių ribinės vertės nebūtų viršijamos.

3. Įgyvendinant Vyriausybės programos 83.2 papunktyje nurodytą priemonę, pirmiausia ~~dėmesys skiriamas taršos, ypač kylančios~~ **mažintina tarša** iš mažųjų deginimo įrenginių ir individualių gyvenamųjų namų, ypač urbanizuotose teritorijose, ~~mažinimui, taip pat~~ kietojo, iškastinio kuro deginimo mažinimui privačiuose būstuose, ~~kontrolės griežtinimui~~ **griežtinama kontrolė**, kad nebūtų deginamos atliekos namų ūkiuose.

4. ~~Taigi~~, Vyriausybės programoje yra numatytas vienas horizontalusis aplinkos oro kokybės politikos tikslas, ~~kuris yra sudėtinis jo įgyvendinimo ypatumų požiūriu, kadangi~~ reikalaujantis įvairių sektorių indėlio. Tarp pagrindinių sektorių ir sričių išvardinami transporto, šilumos ūkio, atliekų tvarkymo, pramonės, žemės ūkio, miestų planavimo politikos, nuolatinės oro kokybės stebėsenos. ~~Pabrėžtina, kad didelis dėmesys~~ **Daug dėmesio** skiriama namų ūkių šilumos ūkio ir atliekų ~~kontekste~~ **valdymui**, ~~Taip pat pabrėžiamas~~ **Bendradarbiavimo tarp įvairių sektorių poreikisui**.

5. **Vyriausybės programos įgyvendinimo plane**, patvirtintame Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“ (toliau – Vyriausybės programos įgyvendinimo planas), numatytos su oro taršos mažinimu susijusios priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti aplinką, tinkamą darniai gyventi visoms gyvybės formoms (žr. 1 lentelę). Vyriausybės programoje numatytos teisinės ir ekonominės priemonės, skirtos sumažinti oro taršą, skirstytinos į kelias esmines grupes pagal taikymo sritį: aplinkos oro apskaitos valdymo, šilumos ūkio, žemės ūkio, transporto. Aplinkos oro apskaitos valdymo priemonė numato į aplinkos orą išmetamo teršalų kiekio apskaitos tobulinimą. Tuo metu

kita šiai grupei priskiriama priemonė numato nacionalinio oro taršos mažinimo plano (toliau – Planas) parengimą. Šilumos ūkiui nustatytos priemonės apima kuro kokybės reikalavimų nustatymą, reikalavimų kurą deginantiems įrenginiams nustatymą, centralizuoto šilumos tiekimo (**toliau – CŠT**) plėtojimą. Oro taršos mažinimo žemės ūkyje siekiama atnaujinant ir taikant gerosios žemės ūkio praktikos kodeksą ir naudojant finansines priemones oro taršai amoniaku (**toliau – NH₃**) mažinti. Transporto sektorių apimančios priemonės skirtos vidaus degimo varikliais varomų transporto priemonių naudojimui mažinti, transporto priemonių poveikiui aplinkai įvertinti ir pasiūlymams, kaip jį mažinti, pateikti. Pabrėžtina, kad tarp šių priemonių nėra tokių, kurios būtų skirtos oro taršai iš pramonės, tarp jos naftos perdirbimo ar chemijos pramonės, mažinti.

1 lentelė. Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytos teisinės ir ekonominės priemonės, skirtos sumažinti oro taršą

Numatytos priemonės	Susijusi sritis ar sektorius
<ul style="list-style-type: none"> ○ Administracinių gebėjimų sustiprinimas ir nacionalinės į aplinkos orą išmetamo teršalų kiekio apskaitos vykdymas, taikant kuo didesnę detalumo lygį (TIER 2 ar didesnę), kad būtų užtikrintas tarptautinių ir Europos Sąjungos (toliau – ES) teisės aktų reikalaujamas apskaitos tikslumas, išsamumas, skaidrumas, nuoseklumas, duomenų atsekamumas, ir sprendimų aplinkos oro taršai mažinti priėmimas apskaitos duomenų pagrindu ○ Plano parengimas, siekiant veiksmingai įgyvendinti oro taršos mažinimo 2020 ir 2030 m. tikslus 	Aplinkos oro apskaitos valdymas
<ul style="list-style-type: none"> ○ Mokslinis medienos kompozitų (plokščių) gamybos ir naudojimo atliekų panaudojimo įvairaus pajėgumo kurą deginančiuose įrenginiuose, įskaitant naudojamus namų ūkiuose būstams šildyti, galimybių įvertinimas, siekiant nustatyti kietojo kuro kokybės reikalavimus ○ Kietojo biokuro kokybės reikalavimų, taikytinų Lietuvoje naudojamam (ypač mažuose ir vidutinio dydžio kurą deginančiuose įrenginiuose) biokurui ir kitų rūšių kurui, nustatymas ir taikymas ir jų laikymosi kontrolės užtikrinimas ○ Griežtesnių vidutinio dydžio (1–50 MW) kurą deginančių įrenginių eksploatavimo reikalavimų, įskaitant išmetamų teršalų ribines vertes ir jų laikymosi kontrolę pagal ES reikalavimus, nustatymas ○ Teisinių ir finansinių priemonių nustatymas siekiant, kad didinant gyventojų tankį užstatytose teritorijose, kuriose veikia aplinkosaugos požiūriu efektyvi centralizuoto šilumos tiekimo CŠT sistema, nauji šilumos vartotojai toje teritorijoje būtų aprūpinami centralizuotai tiekiamą šilumą arba šilumos energijos gamybai naudotą elektros, saulės ar geoterminę energiją 	Šilumos ūkis
<ul style="list-style-type: none"> ○ Gerosios žemės ūkio praktikos kodekso atnaujinimas ir taikymas, siekiant mažinti neigiamą žemės ūkio poveikį vandens telkinių būklei, aplinkos orui ir klimatui ○ Priemonių, mažinančių aplinkos oro taršą amoniaku NH₃, skatinimas ir rėmimas, panaudojant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos lėšas ir kitus galimus finansavimo šaltinius 	Žemės ūkis
<ul style="list-style-type: none"> ○ Palaiapsnis vidaus degimo varikliais varomų transporto priemonių naudojimo mažinimas ○ Transporto priemonių poveikio aplinkai įvertinimas ir pasiūlymų (priemonių), kaip jį mažinti, pateikimas 	Transportas

(Šaltinis: Vyriausybės programos įgyvendinimo planas: 1.5.3 darbo 1–8, 10, 16 punktai)

6. Be minėtų oro taršai mažinti skirtų priemonių, Vyriausybės programoje taip pat numatytos netiesiogiai oro taršai mažinti skirtos, tačiau prie taršos mažinimo prisidėsiančios priemonės (žr. 2 lentelę). Kaip matyti 2 lentelėje, numatytos susijusios priemonės suskirstytos į tam tikras grupes pagal jų įgyvendinimo rezultatų pobūdį. Pirmosios grupės priemonės labiau susiję su apskaitos valdymu, ypač stebėseną. Energetikos grupei priskirtos priemonės apima siekį keisti katilus namų ūkiuose, tokiu būdu pakeičiant naudojamą kuro rūšį bei finansinį skatinimą energetiniam efektyvumui didinti energetikos įmonėse. Renovacijos priemonė numato atnaujinti po 500 daugiabučių namų. Pramonei

skirta priemonė numato finansinių paskatų naudojimą skatinant efektyvų energijos naudojimą. Transporto priemonės numato geležinkelių elektrifikavimą, elektromobiliams būtinos infrastruktūros kūrimą, kombinuoto judumo mieste sistemų plėtrą, energijos vartojimo efektyvumo didinimą, mokesčius pakeitimus ir pan. Viešajame sektoriuje numatyta ekologinių principų plėtra. Tuo metu viešinio ir informavimo srityje dėmesys sutelktas į informacijos apie aplinką kokybės gerinimą ir vartotojų švietimą efektyvaus energijos vartojimo srityje. Atsinaujinančių energijos išteklių (**toliau – AEI**) srityje numatyta vėjo energetikos ir biudujų plėtra, alternatyvių degalų naudojimas transporto sektoriuje, hidroelektrinės projekto vertinimas ir teisinių ir kitų priemonių paskirstytosios generacijos plėtros srityje parengimas ir įgyvendinimas.

2 lentelė. Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytos netiesiogiai oro taršai mažinti skirtos priemonės

Numatytos priemonės	Susijusi sritis ar sektorius
<ul style="list-style-type: none"> ○ Aplinkosaugos atžvilgiu funkcionalios tręšimo ir stebėsenos sistemos sukūrimas ○ Pavojingų cheminių medžiagų stebėsenos ir kontrolės sistemos veiksmingumo didinimas, prireikus pavojingų medžiagų mažinimo ir prevencijos priemonių nustatymas ir įgyvendinimas ○ Aplinkos monitoringo aprašo parengimas ir patvirtinimas, užtikrinant efektyvų duomenų surinkimą, panaudojimą valdymo sprendimams priimti ir tarptautiniams įsipareigojimams įgyvendinti ○ Pavojingų cheminių medžiagų žmogaus biologinėse terpėse stebėsenos vykdymo mechanizmo sukūrimas 	Stebėseną, apskaitą, kontrolę
<ul style="list-style-type: none"> ○ Neefektyvių namų ūkių katilų pakeitimas į efektyvesnes technologijas, naudojančias atsinaujinančius išteklius AEI šilumos gamybai ○ Susitarimų dėl energinio efektyvumo priemonių finansavimo ir įgyvendinimo pasirašymas su energetikos įmonėmis 	Energetika
<ul style="list-style-type: none"> ○ Kasmet ne mažiau kaip po 500 daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimas 	Renovacija
<ul style="list-style-type: none"> ○ Finansinių priemonių, skatinančių efektyviai vartoti energiją pramonėje, optimizavimas 	Pramonė
<ul style="list-style-type: none"> ○ Geležinkelių neigiamo poveikio aplinkai mažinimas, elektrifikuojant geležinkelio linijas ○ Elektromobilių įkrovimo prieigų tinklo plėtra magistraliniuose keliuose ○ Vietinio (miesto ir priemiestinio) viešojo transporto priemonių parko atnaujinimas ekologiškais transporto priemonėmis ○ Privataus ir viešojo transporto jungties aikštelių (angl. <i>Park and Ride</i> ir <i>Bike and Ride</i>) bei dviračių dalijimosi sistemų (angl. <i>Bike sharing</i>) įrengimas miestuose ○ Energijos vartojimo efektyvumo didinimo transporto sektoriuje skatinimas ○ Valstybinės reikšmės žvyrkelių asfaltavimas kelių atkarpoms, jungiančioms asfaltuotus kelių ruožus ○ Dviračių takų, dviračių ir pėsčiųjų takų, dviračių juostų plėtra ir rekonstrukcija valstybinės ir vietinės reikšmės keliuose ○ Laikinės kelių naudotojo apmokestinimo sistemos (eurovinjetė) transformavimas į atstuminę elektroninę mokesčio sistemą, atitinkančią principą „teršėjas moka – naudotojas moka“ 	Transportas
<ul style="list-style-type: none"> ○ Rekomendacijų viešojo sektoriaus institucijoms, įstaigoms ir valstybės įmonėms dėl ekologinių principų perkėlimo į viešąjį sektorių, tausaus išteklių naudojimo parengimas ir metodinės pagalbos įdiegiant Europos Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemą (EMAS) arba kitą aplinkosaugos standartą ir jį taikant teikimas 	Viešasis sektorius
<ul style="list-style-type: none"> ○ Informacijos apie aplinką kokybės pagerinimas ir jos prieinamumo padidinimas, įgyvendinant aplinkos monitoringo, kontrolės ir prevencijos stiprinimo (infrastruktūros modernizavimo) projektus 	Informavimas, viešinimas

<ul style="list-style-type: none"> ○ Vartotojų skatinimo efektyviau vartoti energiją informacinės kampanijos įgyvendinimas 	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Išsamių vėjo energetikos plėtros Baltijos jūroje galimybių tyrimų atlikimas ir projektų įgyvendinimo sąlygų parengimas ○ Vėjo elektrinių sausumoje papildomos galios galimybių, poreikių ir sąnaudų įvertinimas ir šios srities plėtra ○ Biudujų energijos galimybių, poreikių įvertinimas ir šios srities plėtra ○ Kruonio hidroakumuliacinė elektrinė (HAE) 5 bloko projekto tikslingumo įvertinimas ir, atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, projekto įgyvendinimo pradžia ○ Alternatyvių degalų transporto sektoriuje naudojimas ○ Paskirstytosios generacijos plėtrą skatinančių teisinio reglamentavimo, administracinės naštos mažinimo ir vartotojų informavimo priemonių parengimas ir įgyvendinimas 	<p style="text-align: center;">Atsinaujinantys energijos ištekiai (toliau – AEI)</p>

(Šaltinis: Vyriausybės programos įgyvendinimo planas)

6¹. Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – 18-osios Vyriausybės programa), Vyriausybės prioritetai formuojami kaip misijos (susidedančios iš atskirų prioritetinių projektų), kurių dauguma jungia keleto ministerijų atsakomybės sritis. Programoje nustatyti ir sėkmės rodikliai, kurių būtų galima tikėtis po dešimtmečio, o „Lietuvos žaliojo kurso“ misijos atveju – net 2050 m., sėkmingai pradėjus įgyvendinti joje nurodomus darbus. Tikimasi, kad žaliojo kursas padės užtikrinti aukštą gyvenimo kokybę ir atkurti gamtos pusiausvyrą. Šia misija siekiama, kad miestai ir miesteliai taptų kokybiško gyvenimo centrais, buitį ir verslą būtų aprūpinami tik žaliaja energija ir šiluma, o gamtos įvairovė būtų apsaugota nuo žmogaus veiklos keliamų pavojų, aplinkosauga taptų kiekvieno gyventojo ir įmonės prioritetu. Prie oro taršos mažinimo tiesiogiai prisidėsiančia iniciatyva „Miestuose kvėpuosime švariu oru“ bus siekiama iki 2030 m perpus sumažinti žmonių sveikatai kenksmingą oro taršą. Tam numatoma remti savivaldybių ir visuomenines iniciatyvas matuoti ir gerinti oro kokybę urbanizuotose teritorijose (steigti mažos taršos zonas miestų centruose, pereiti prie netaršių šildymo sprendimų, planuojant naujas pramonines zonas koncentruoti jas miestų periferijoje, miestų centruose esantiems pramonės objektams taikyti sugriežtintus taršos normatyvus); skatinti gyvenamąsias teritorijas jungtis žaliaisiais koridoriais su bemotorio transporto infrastruktūra ir formuoti žaliųjų jungčių tinklą; sukurti regioninius ir tarpinstitucinius oro, vandens, kvapų ir garso taršos kontrolės mechanizmus. 18-osios Vyriausybės programoje numatyta ir daugiau iniciatyvų, netiesiogiai susijusių su oro taršos mažinimu (žr. 2¹ lent.), kuriomis siekiama išvystyti darnią, skaitmeninę ir ateities ekonomikos poreikius orientuotą susisiekimo sistemą; sukurti stiprią šalies energetikos infrastruktūrą atliepiančią žaliojo kurso kryptį; skatinti subalansuotą mineralinių trąšų naudojimą ir jų pakeitimą mažiau taršiomis alternatyvomis; sektorinę mokesčių politiką perorientuoti į aplinkosauginius tikslus, išplėsti gamintojų atsakomybę ir užtikrinti „teršėjas moka“ principo taikymą, siekiant atspindėti tikrąją gamtos išteklių kainą; ir kt.

2¹ lentelė. 18-osios Vyriausybės programoje numatytos iniciatyvos, prisidėsiančios prie oro taršos mažinimo

Misija	Prioritetinis projektas	Pagrindinės iniciatyvos
Lietuvos žalioji kursas	Tvarūs ir pasiekiami miestai	„157.2. Miestuose kvėpuosime švairiu oru“. Šia iniciatyva Vyriausybė sieks iki 2030 m. Lietuvos miestuose ir miesteliuose perpus sumažinti žmonių sveikatai kenksmingą oro taršą; remis savivaldybių ir visuomenines iniciatyvas matuoti ir gerinti oro kokybę urbanizuotose teritorijose: steigti mažos taršos zonas miestų centruose, pereiti prie netaršių šildymo sprendimų, planuojant naujas pramonines zonas koncentruoti jas miestų periferijoje, miestų centruose esantiems pramonės objektams taikys sugriežtintus taršos normatyvus; skatins gyvenamąsias teritorijas jungtis žaliaisiais koridoriais su bėmatorio transporto infrastruktūra ir formuoti žaliųjų jungčių tinklą; sukurs regioninius ir tarpinstitucinius oro, vandens, kvapų ir garso taršos kontrolės mechanizmus.
		„157.3. Žmogus, kaip darnaus judumo ir viešojo transporto ašis.“ Vyriausybė numato parengti nacionalinę darnaus judumo ir viešojo transporto strategiją; skatinti palikti automobilius namuose, gatvėse skiriant daugiau erdvės dviratininkams ir pėstiesiems, plečiant daugiarūšio transporto derinimo galimybes. Planuojama, kad iki 2027 m. visas didmiesčių viešasis transportas, taksai ir pavėžėjimo paslaugų teikėjai naudosis tik energija iš AEI. Numatoma skatinti elektromobilumą, sukuriant vienodą, patogią ir lengvai pasiekiamą elektromobilių įkrovimo infrastruktūrą; diegti pažangias informacines ir ryšių technologijų transporto sistemas, sukuriant saugesnį, efektyvesnį ir švaresnį keleivių ir krovinių transportą; užtikrinti susisiekimą tarp miestelių ir regionų centrų vystant viešojo transporto, geležinkelio susisiekimo paslaugų tinklą ir prieinamumą.
		157.5. Renovacijos banga – 1 000 renovuotų daugiabučių per metus.“ Vyriausybė numato atnaujinti miestus ir miestelius, įgyvendindama Europos naujojo bauhauso iniciatyvą; sukurti finansines ir reguliacines viešųjų pastatų, kvartalinės renovacijos, paveldotvarkos ir restauracijos paskatas.
		157.1. Pirmasis neutralaus poveikio klimatui ir beatliekis Lietuvos miestas iki 2030 m.“ Vyriausybė su savivaldybėmis numato sukurti tvarių miestų gaires dėl gyvenamosios aplinkos kokybės didinimo, želdynų gausinimo, darnaus judumo, atsakingo ir tvaraus vartojimo skatinimo, atliekų, oro, vandens, garso taršos ir poveikio klimato kaitai mažinimo. Numatoma skirti prioritetą kompaktiškų miestų vystymuisi ir apleistų teritorijų pertvarkymui; sukurti miestų aplinkosaugos indeksą, skatinant savivaldybes rungtyniauti žaliojo kurso srityje ir dalytis gerąja patirtimi.
Žiedinė ir neutralaus poveikio klimatui ekonomika		„155.1. Žalioji mokesčių pertvarka.“ Vyriausybė numato iki 2024 m. panaikinti visas mokesčių lengvatas naudojamam iškastiniam kurui ir visiškai atsisakyti anglių bei naftos produktų vartojimo šilumos sektoriuje.
		„155.4. Neutralaus poveikio klimatui Vyriausybė nuo 2024 m., visas viešasis sektorius – nuo 2027 m.“. Numatoma reikšmingai išplėsti žaliųjų pirkimų taikymo apimtį, siekiant, kad nuo 2023 m. žalieji pirkimai taptų dominuojančia viešųjų pirkimų rūšimi; nuo 2023 m. įpareigoti valstybines įstaigas vartoti tik žaliąją elektros ir šilumos energiją, naudoti tik netaršų transportą, prekes, darbus ir paslaugas įsigyti tik žaliųjų pirkimų būdu.
		„155.5. ŠESD mažinimas didžiosiose pramonės įmonėse.“ Vyriausybė numato reguliacinėmis ir inovacijų finansavimo priemonėmis keisti taršius pramonės procesus ir žaliavas pagrindinėse šalies pramonės įmonėse; remti darbuotojų įgūdžių, perorientavimo programas, skatinti pereiti prie klimato nekenkiančių technologijų.
		„155.6. Iki 2030 m. 40 proc. sumažinsime Lietuvos ekonomikos energetinį intensyvumą.“ Numatoma remti pramonės modernizavimo ir skaitmenizavimo projektus, skatinti procesų inovacijas mažinant energijos vartojimą.
Žalioji energetika		„159.1. Plėsimė žaliosios elektros energijos generaciją.“ Vyriausybė numato siekti, kad iki 2025 m. 30 proc., o iki 2030 m. – 50 proc. šalyje suvartojamos elektros energijos būtų iš AEI. Numatoma spartinti saulės ir vėjo jėgainių plėtrą – planuojama 2025 m. turėti iki 1,2 GW galios įrengtų vėjo jėgainių ir 1 GW galios saulės jėgainių tinklą.

		„159.2. Skatinsime gaminančių vartotojų plėtrą.“ Vyriausybė sieks, kad iki 2030 m. kas trečias namų ūkis savo reikmėms Lietuvoje gamintųsi ir akumuliuotų elektrą; skatins pačius gyventojus namuose įsirengti saulės jėgaines, investuoti į nutolusius saulės jėgainių parkus, burtis į gaminančių vartotojų bendrijas.
	Gamtinio kapitalo apsauga ir tvarus naudojimas	„162.4. Iki 90 proc. padidinsime švarių vandens telkinių skaičių.“ Tam numatyta reglamentuoti tręšimą mineralinėmis trąšomis, taip pat koreguoti tręšimo mineralinėmis ir organinėmis trąšomis terminus.
	Tvarios žemės ūkio, akvakultūros ir maisto gamybos sistemos	„164.1. Dirvožemio kokybės valdymas“. Daug dėmesio numatoma skirti ūkiuose taikomai subalansuoto tręšimo ir tvaraus maisto medžiagų valdymo praktikai, taip mažinant sintetinių mineralinių trąšų naudojimą. Numatoma sukurti dirvožemio kokybės stebėsenos sistemą. „164.2. Tvari gyvulininkystė ir akvakultūra.“ Numatoma remti ūkių iniciatyvas mažinti gyvulininkystės sektoriaus išmetamo metano kiekį, padvigubinti perdirbamo mėšlo kiekį; plėsti energijos iš AEI gamybą. „164.5. Žemės ūkio indėlis į klimato kaitos mažinimą ir sektoriaus prisitaikymas.“ 2024 m. plotai, kuriuose bus taikomos neariminės technologijos, padidės 1,5 karto, o 2030 m. – beveik 3 kartus. Numatoma skatinti neariminį žemės dirbimą, subalansuotą mineralinių trąšų naudojimą ir jų pakeitimą mažiau taršiomis alternatyvomis; daugiamečių pievų apželdinimą ir išlaikymą, ariamų durpžemių plotų keitimą šlapžemėmis, pievomis ar miškais.
	Visuomenė – žaliojo kurso transformacijos partnerė	„169.1. Kursime pokyčių partnerystes.“ Numatoma siekti subalansuoto aplinkos apsaugos tikslų įgyvendinimo, sukuriant konsultacinius mechanizmus, į juos įtraukiant įvairių interesų grupes visais politiniais lygmenimis; sudaryti visas sąlygas visuomenei ir asocijuotoms struktūroms įsitraukti renkantis problemų sprendimo būdus; susitarti dėl būtinų terminų, kada bus atsisakyta taršių technologijų naudojimo atskiruose sektoriuose, įvardyti transformacijai reikalingus paramos ir rinkos mechanizmus. „169.3. Prioritetas žaliosioms investicijoms.“ Numatoma siekti, kad viešosios lėšos būtų naudojamos tik aplinkai draugiškoms investicijoms, atitinkančioms žaliojo kurso tikslus; aplinkosauginį efektyvumą iškelti tarp pagrindinių kriterijų nustatant investicijų prioritetus; skatinti žaliąsias iniciatyvas, nukreiptas konkrečioms aplinkos apsaugos ar taršos problemoms šalinti. „169.6. Aplinkosauginio sąmoningumo ugdymas.“ Bendradarbiaujant su nevyriausybiniėmis organizacijomis, švietimo ir mokslo institucijomis, numatoma ugdyti tausojantį ir informuotą visuomenės požiūrį į darnų vystymąsi ir tvarų vartojimą. Numatoma kurti ir remti švietimo ir mokymo programas, orientuotas į aplinkosauginio sąmoningumo ugdymą ir tvaraus vartojimo skatinimą.
Aukštos pridėtinės vertės ekonomika	Ateities susisiekimo sistema	„141.2. Darnios transporto sistemos plėtra.“ Numatoma plėsti elektrifikuoto geležinkelių tinklo, spartaus elektromobilių įkrovimo tinklo, dviračių ir pėsčiųjų takų ir (ar) trasų infrastruktūrą, kurti viešojo ir privataus transporto sąveikos ir darnaus judumo sistemas, gerinti judumo sąlygas ir judumo paklausos valdymą, mažinti transporto triukšmo taršą. „141.3. Užtikrinsime tolygią susisiekimo tinklo plėtrą.“ Susisiekimo infrastruktūrą numatoma jungti į vieningą ir nacionaliniu mastu skirtingas transporto rūšis integruojantį tinklą; bendradarbiaujant su savivaldybėmis numatoma stiprinti šalies vidaus susisiekimo sistemą – didinant junglumą tarp miestų, mažinant kaimo ir mažų bei vidutinių miestų atokumą, transporto srautus miestuose, modernizuojant geležinkelių infrastruktūrą, didinant jos patrauklumą keleiviams ir kroviniam vežti.
	Stipresnė energetikos infrastruktūra	„143.1. Platesnė vietinės elektros energijos generacija.“ Siekiant didinti vietinę elektros generaciją, pirmiausia numatoma plėtoti elektros gamybą iš AEI – vėjo ir saulės. Numatoma parengti sprendimus, leidžiančius perteklinei žaliajai elektros energijai sukaupti, kai iš šių šaltinių elektros energiją gaminančių jėgainių galia viršys momentinį suvartojimą.

	„143.2. Šiuolaikiniai balansavimo pajėgumai.“ Perdavimo tinkle numatoma spartinti ir diegti šiuolaikinius elektros energetikos sistemai būtinus lanksčius balansavimo ir kaupiamuosius pajėgumus. Iki 2024 m. numatoma įrengti ne mažiau kaip 200 MW galios naujus lanksčius elektros gamybos ir (ar) akumuliacinius pajėgumus AEI jėgainėms balansuoti.
--	--

(Šaltinis: 18-oji Vyriausybės programa)

6². Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane, patvirtintame Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ (toliau – 18-osios Vyriausybės programos įgyvendinimo planas), numatyti reguliaciniai ir investiciniai veiksmai (žr. 2² lent.), susiję su oro taršos mažinimu ir oro kokybės gerinimu, skirstytini į kelias esmines grupes pagal taikymo sritį: transporto, energetikos, žemės ūkio, pramonės, kt. Energetikos sektoriuje nustatytos priemonės apima CST plėtojimą, energijos vartojimo efektyvumą didinančių priemonių taikymo skatinimą, aplinkai žalingų akcizų lengvatų atsisakymą. Oro taršos mažinimo žemės ūkyje siekiama plečiant gyvulininkystėje pažangių technologijų taikymą, užtikrinant tręšimo (organinėmis ir mineralinėmis trąšomis) planų parengimą ir jų įgyvendinimo kontrolę, skatinant priemonių mažinančių mineralinių trąšų naudojimą taikymą. Transporto sektorių apimančios priemonės skirtos vidaus degimo varikliais varomų transporto priemonių naudojimui mažinti, skatinti elektromobilių naudojimą ir darnaus judumo priemonių taikymą, alternatyvius degalus naudojančių transporto priemonių infrastruktūros plėtrą, kt. Likusioms sritis priskirtomis priemonėmis siekiama sustiprinti aplinkos apsaugos kriterijų naudojimo privalomumą viešuosiuose (žaliuosiuose) pirkimuose; skatinti kvartalinės renovacijos iniciatyvas ir telkti investicijas projektams įgyvendinti; suteikti savivaldybėms teisę rengti kokybinius savivaldybių vystymosi planus nustatant tvarių miestų vystymosi gaires dėl gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimo, želdynų gausinimo, darnaus judumo, atsakingo ir tvaraus vartojimo skatinimo, atliekų, oro, vandens, garso taršos ir poveikio klimato kaitai mažinimo; siekiant mažinti aplinkos oro užterštumą urbanizuotose teritorijose, numatoma nustatyti griežtesnes ribines aplinkos oro užterštumo vertes pagal Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamus oro užterštumo lygius ir (arba) kitas griežtesnes oro kokybės normas.

2² lentelė. 18-osios Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytos reguliacinės ir investicinės priemonės, susijusios su oro taršos mažinimu

Numatytos priemonės	Susijusi sritis ar sektorius	Priemonės tipas	
„5.7.2. Siekiant mažinti neigiamą poveikį aplinkai, padidinti elektrifikuotų Lietuvos geležinkelių tinklą nuo 7,97 iki 25 proc. viso geležinkelių tinklo.“	Transportas	Investicinis	
„5.7.3 Skatinant įgyvendinti darnaus judumo priemones, atnaujinti Darnaus judumo mieste planų (DJMP) gaires (nustatyti DJMP finansavimo principus ir parengti DJMP stebėsenos sistemą) ir parengti dviračių ir pėsčiųjų takų prie valstybinės ir vietinės reikšmės kelių infrastruktūros plėtros iki 2035 m. gaires.“			
„6.2.8. Skatinti elektromobilių naudojimą ir plėtoti jų įkrovimo tinklą (iki 2024 m. pabaigos M1 klasės elektromobilių skaičius turi sudaryti ne mažiau kaip 10 proc., o N1 klasės elektromobilių skaičius – ne mažiau kaip 30 proc. metinių pirkimų sandorių, įrengta 12 000 elektromobilių įkrovimo priegių, iš jų 1 200 viešų ir pusiau viešų).“			
„5.7.16. Parengti ir priimti Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo ir kitų susijusių teisės aktų pakeitimo projektus bei tam reikalingas technines ir organizacines priemones elektroninei kelių naudotojo rinkliavos sistemai, pagrįstai principu „naudotojas / teršėjas moka“, 2023 m. įdiegti.“			Reguliacinis
„6.1.2. Siekiant tobulinti transporto priemonių keliamos taršos apmokestinimą, pakeisti Motorinių transporto priemonių registracijos mokesčio įstatymą – numatyti veiksmingesnį principo „teršėjas moka“ įgyvendinimą.“			
5.8.1. Skatinti degalų iš AEI gamybą ir naudojimą – plėtoti elektromobilių įkrovimo tinklą ir alternatyviųjų degalų pildymo infrastruktūrą, siekiant užtikrinti, kad 2030 m. bendro galutinio transporto sektoriaus energijos suvartojimo dalis, kurią sudaro AEI, siektų 15 proc.	Transportas, AEI	Investicinis	
„6.2.11. Skatinti degalų iš AEI naudojimą, siekiant, kad 30 proc. viešojo keleivių vežimo kelių transporto priemonių, įskaitant taksi ir pavėžėjimo paslaugas teikiančių asmenų transporto priemones, naudotų degalus iš AEI.“			
„6.2.10. Parengti ir patvirtinti Darnaus judumo fondo nuostatus, kuriais būtų sudarytos teisinės prielaidos įsteigti fondą ir jo lėšomis iki 2030 m. finansuoti alternatyviųjų degalų bei juos naudojančių transporto priemonių infrastruktūros plėtrą, siekiant, kad 2030 m. AEI dalis transporto sektoriuje sudarytų ne mažiau kaip 15 proc.“			Reguliacinis
„6.1.1. Parengti ir patvirtinti Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, siekiant papildyti mokesčio mokėtojų, teršiančių iš stacionariųjų taršos šaltinių, sąrašą asmenimis, eksploatuojančiais organinius tirpiklius naudojančius įrenginius, kurie pagal Aplinkos apsaugos įstatymą privalo būti įregistruoti.“	Pramonė	Reguliacinis	
„6.1.15. Sustiprinti aplinkos apsaugos kriterijų naudojimo privalomumą viešuosiuose pirkimuose, įtvirtinti nuostatas, kad nuo 2023 m. prekės, paslaugos ir darbai įsigijami tik žaliųjų pirkimų būdu, įdiegti konsultavimo, informacijos sklaidos ir bendradarbiavimo su rinka mechanizmus žaliųjų viešųjų pirkimų srityje (Vyriausybės nutarimas dėl Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos, aplinkos ministro įsakymas).“	Žalieji pirkimai	Reguliacinis	
„6.1.16. Išplėsti žaliųjų pirkimų vykdymą įgyvendinant nacionalines ir ES finansavimo programas (Vyriausybės nutarimas dėl 2021–2027 m. ES fondų investicijų veiksmų programos, ministrų įsakymai dėl finansavimo programų).“			
„6.2.15. Skatinti daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų rengimą ir įgyvendinimą, teikiant valstybės paramą daugiabučių namų butų ir kitų patalpų savininkams.“	Renovacija	Investicinis	
„6.2.16. Parengti Ilgalaikės pastatų renovacijos strategijos įgyvendinimo planą, kuriuo numatoma skatinti kvartalinės renovacijos iniciatyvas ir telkti investicijas projektams įgyvendinti.“		Reguliacinis	

„6.2.6. Įgyvendinti finansavimo priemonės netaršiams ir efektyvumą didinantiems šildymo sprendimams skatinti (jungtis prie CŠT sistemos, šilumos energijos gamybai naudoti elektros, saulės, geoterminę, aeroterminę, atliekinę šilumos energiją; skatinti šilumos siurblių, šilumos saugyklų naudojimą, žemos temperatūros tinklų plėtrą, pastatų šildymo sistemų modernizavimą; modernizuoti kietojo kuro katilus arba keisti AEI naudojančiomis šildymo sistemomis, atsižvelgiant į vietovės aplinkos oro užterštumo lygį).“	Energetika	Investicinis
„6.2.20. Atnaujinti centrinei valdžiai priklausančius viešuosius pastatus, diegiant energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones.“		
6.3.2. Plėtoti elektros energijos iš AEI gamybą, kad 2025 m. būtų įrengta iki 1,2 GW galios vėjo jėgainių ir 1 GW galios saulės jėgainių, ir skatinti energijos kaupimo įrenginių diegimą namų ūkiuose, įmonėse ir AEI bendrijose, užtikrinant efektyvų ir tikslinį elektros tinklo naudojimą bei naujų balansavimo sprendinių diegimą.		
„5.8.5. Įrengti elektros energijos kaupimo įrenginių (200 MW) sistemą.“		
„6.2.7. Priimti šilumos ūkio įstatymo pakeitimo įstatymą, skatinantį ilgalaikį CŠT sistemų planavimą ir motyvacines priemones investicijoms, susijusioms su CŠT sistemų dekarbonizacija, šilumos vartojimo efektyvumo didinimu, šilumos vartojimo paklausos ir šilumos nuostolių mažinimu.“		
„6.1.3. Nustatyti aplinkai žalingų akcizų lengvatų atsisakymo terminus, peržiūrėti akcizų taikymą energetikos produktams (įtraukti anglies dvideginio dedamąją į energetikos produktų apmokestinimą) ir nustatyti akcizą durpių briketams (pakeisti Akcizų įstatymą).“		
„6.5.3. Plėsti gyvulininkystėje pažangias technologijas, mažinančias ŠESD emisijas, oro taršą, kvapus ir paviršinio vandens taršą, gerinančias dirvožemio struktūrą ir užtikrinančias gyvūnų gerovę bei sveikatą.“	Žemės ūkis	Investicinis
„6.5.7. Remti ekologinius ir kitus tvariai ūkininkaujančius ūkius, siekiant ženkliai padidinti žemės ūkio naudmenų plotą, kuriame ūkininkaujama aplinkai draugiškais metodais, ir ūkių, dalyvaujančių agrarinės aplinkosaugos priemonėse, skaičių.“	Reguliacinis	
„6.5.6. Parengti tręšimo planų rengimo metodiką, nustatyti privalomą tręšimo (organinėmis ir mineralinėmis trąšomis) planų parengimą ir jų įgyvendinimo kontrolę, taip pat parengti ir pradėti įgyvendinti paskatų priemones, siekiant prisidėti prie tikslo sumažinti mineralinių trąšų naudojimą bent 5 proc. iki 2024 m., palyginti su 2020 m.“		
„6.2.5. Siekiant mažinti aplinkos oro užterštumą urbanizuotose teritorijose, pakeisti reikiamus aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro įsakymus – nustatyti griežtesnes ribines aplinkos oro užterštumo vertes pagal Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamus oro užterštumo lygius ir (arba) kitas griežtesnes oro kokybės normas.“	Sveikata	Reguliacinis
„6.2.12. Parengti teisės aktų pakeitimus, suteikiančius savivaldybėms teisę rengti kokybinius savivaldybių vystymosi planus, kuriuose būtų nustatytos tvarių miestų vystymosi gairės dėl gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimo, želdynų gausinimo, darnaus judumo, atsakingo ir tvaraus vartojimo skatinimo, atliekų, oro, vandens, garso taršos ir poveikio klimato kaitai mažinimo.“	Savivalda	Reguliacinis
„6.6.8. Siekiant didinti duomenų apie aplinkos būklę patikimumą ir prieinamumą, sudaryti teises ir finansines prielaidas informacijos apie aplinką sistemos plėtrai, modernizavimui, skaitmenizavimui, duomenų atvėrimui ir jų gavimui realiu laiku, didelį dėmesį skiriant visų lygių (valstybės, savivaldybių, ūkio subjektų) ir sričių (biologinės įvairovės, oro, vandens, ekosistemų ir kt.) aplinkos monitoringui bei gaunamų duomenų ekspertiniam vertinimui (priežasčių ir pasekmių analizei).“	Informavimas, viešinimas	Reguliacinis

(Šaltinis: 18-osios Vyriausybės programos įgyvendinimo planas)

7. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano, patvirtinto Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“ (toliau – Bendrasis planas), 45 punkte nustatyti oro taršos mažinimo prioritetai yra besąlyginis „teršėjas moka“ principo

įgyvendinimas ir oro kokybės gerinimo priemonių įgyvendinimas labiausiai užterštose teritorijose, ypač didžiuosiuose miestuose ir intensyvaus eismo greitkeluose. Bendrojo plano 30 punkte įvardinti tikslai ir uždaviniai aplinkos kokybės apsaugos srityje, kurie turėtų prisidėti prie kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros palaikymo. Tarp šių tikslų išskirtini tikslai, prisidėsiantys prie aplinkos oro kokybės gerinimo, pavyzdžiui, energetikos ir žemės ūkio ekologizavimas, transporto priemonių keliamos taršos mažinimas. Be to, Bendrojo plano 34 punkte nurodyta, kad šalyje, siekiant mažinti oro taršą iš stacionarių šaltinių, automobilių bei geležinkelių transporto būtina įgyvendinti kompleksinę planavimo, reglamentavimo bei inžinerinių technologinių priemonių sistemą, skirtą oro taršai mažinti. Svarbiausiu transporto infrastruktūros raidos prioritetu yra automobilių transporto plėtra, taip pat numatytas esamų automobilių kelių modernizavimas ir važiavimo sąlygų per miestus gerinimas. Elektros energetikos srityje numatoma naujų energijos rūšių ir gamybos šaltinių paieška ir įdiegimas. Šilumos energetikos sritis yra viena iš reikšmingiausių oro taršos mažinimo kontekste, todėl svarbu išskirti šilumos energetikos prioritetus. Bendrojo plano 38 punkte numatyta parengti detalią šilumos energetikos infrastruktūros plėtros strategiją ir programą įvertinant kiekvienos savivaldybės esamą situaciją bei modernizuoti centrinės šilumos tiekimo sistemas, jas plačiau pritaikant elektros energijos gamybai, sudarant galimybę vartotojui tiksliai žinoti tiekiamos šilumos kiekį ir jį reguliuoti. Pramonės srityje Bendrasis planas numato prioritetus, susijusius su oro taršos mažinimu ir oro kokybės gerinimu, t. y. turimų išteklių racionalų naudojimą, teritorinį pramonės ir verslo plėtros harmoningą derinimą. Siekiant proporcingiau išdėstyti pramonės objektus šalies teritorijoje tokiu būdu išdėstant stacionarius taršos šaltinius skirtingose vietose, Bendrajame plane rekomenduojama išdėstyti pramonės objektus šiaurės rytų bei pietvakarių zonose. Atsižvelgiant į tai, kad Bendrojo plano galiojimas pasibaigs 2020 m., pradėtas rengti naujas planas, kuriame pasiūlyti sprendimai galios iki 2030 m., o pasiūlyta vizija – net iki 2050 m. Siekiama, kad naujai rengiamas Bendrasis planas taptų pagrindiniu šalies vystymosi dokumentu.

7¹. Nuo 2021 m. spalio 7 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“ (toliau – 2021 Bendrasis planas), pakeičiantis Bendrąjį planą. 2021 Bendrajame plane nustatytos Lietuvos Respublikos teritorijos erdvinio vystymo įgyvendinimo gairės, valstybės teritorijos erdvinė struktūra, valstybės teritorijos naudojimo privalomosios nuostatos ir kiti susiję sprendiniai siekiant darnaus teritorijų vystymo; jame pasiūlyti sprendiniai numatyti 10-iai metų, o pasiūlyta vizija (konceptija) numatyta 30-iai metų. 2021 Bendrojo plano sprendiniai suformuoti siekiant užtikrinti būtinus sisteminius pokyčius skirtus aplinkos ir klimato kaitos iššūkiams įveikti šalies viduje; atsakingai vartoti, naudoti išteklius, saugoti, įveiklinti gamtos ir paveldo vertybes, nuolat gerinti visuomenės gyvenimo kokybę diegiant elgesio visuomenėje modelius, atkakliai siekiant palaipsninio perėjimo prie žiedinės ekonomikos, prisitaikant prie klimato kaitos ir didinant atsparumą globaliems iššūkiams; kt. 2021 Bendrojo plano 12 punkte nustatyti veiklų prioritetai susiję ir su oro taršos valdymu bei mažinimu: tvari, bioekonomikos principais paremta veikla žemės ūkio sektoriuje; vietinės elektros energijos gamyba, ypač naudojant atsinaujinančius išteklius; perėjimas prie kompaktiško miesto ir žiedinės ekonomikos modelio (procesų ar produktų, ar paslaugų poveikio aplinkai mažinimas); atliekų rūšiavimo sistemos plėtra (efektyvinimas), atliekų perdirbimo ir antrinių žaliavų panaudojimo technologijų vystymas; susisiekimo sistemos junglumas ir aukštas gyventojų mobilumas pirmenybę teikiant geležinkelių transportui; priemonės, mažinančios neigiamą transporto poveikį aplinkai ir klimatui; tausojančias išteklių naudojimas atitinkamai tobulinant, stiprinant ir atnaujinant reguliacinius mechanizmus; naudojimas; kt. 2021 Bendrajame plane numatyti kompaktiško miesto vystymo principai, prisidėsiantys prie aplinkos oro kokybės gerinimo: efektyvus mobilumas ir optimali susisiekimo infrastruktūra (skatinti vaikščioti, naudoti bevariklio transporto priemones ir didinti pasirinkimo galimybes, pritaikyti šioms judėjimo būdams susisiekimo infrastruktūros vystymą, užtikrinti kokybiškas ir saugias viešojo transporto paslaugas. Miesto plėtrą koncentruoti į reikšmingus viešojo transporto srautų multimodalius taškus. Skatinti daugiarūšiškumą, didinti daugiarūšio transporto pasirinkimo galimybes,

vystyti bevariklio transporto ir dalijimosi sprendinių infrastruktūrą. Vyriausybei bendradarbiaujant su savivaldybėmis diegti išmaniąsias technologijas (integruotas visų viešojo transporto rūšių elektroninis bilietas, elektra varomas viešasis transportas); miestų viešosios ir žaliosios erdvės (skatinti saugias, įtraukias, prieinamas žaliąsias ir kokybiškas viešąsias erdves kaip socialinio ir ekonominio vystymosi veiksnius, darniai panaudoti jų potencialą. Stiprinti ir intensyvinti visų urbanistinių centrų ekologines struktūras, projektuoti ekosistemų paslaugas, stiprinti ir kurti žaliuosius koridorius ir žaliąsias jungtis. Vystant urbanizuotas teritorijas užtikrinti atvirų viešųjų erdvių pasiekiamumą pėsčiomis per 10 min.). 2021 Bendrajame plane taip pat nurodoma teikti prioritetus šiems sprendimams: vystant statybas naudoti aplinkai nekenksmingas statybines medžiagas, prioritetą teikiant netoliese gaminamai produkcijai, taip užtikrinti transportavimo atstumo, išmetamų į orą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) ir kitų teršalų mažinimą bei gamtos apsaugą; urbanistinės aglomeracijos teritorijas planuoti kompleksiskai ir integraliai stiprinant darnius transporto ir judumo, technologijų inžinerinius tinklus ir infrastruktūrą; vystyti ir diegti intelektines transporto sistemas (toliau – ITS) ir kitus inovatyvius eismo valdymo sprendinius užtikrinant minimalų neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai; siekti spartesnio perėjimo prie darnaus judumo, visuotinio oro taršos mažinimo ir ekologinio sąmoningumo, didinti alternatyvių degalų ir elektros energijos naudojimą transporto sektoriuje, kad 2030 m. atsinaujinančių energijos išteklių dalis, palyginti su bendruoju energijos suvartojimu, transporto sektoriuje sudarytų ne mažiau kaip 15 procentų; didinti efektyvios logistikos galimybes tinkamai išnaudojant daugiarūšės ir įvairiarūšės krovinių logistikos teikiamas naudas; įvertinus ES žaliojo kurso prioritetus ir siekiant maksimalaus efektyvumo bei aplinkos taršos mažinimo, gabenant krovinius vidutiniais ir ilgais atstumais (150–300 km ir daugiau) prioritetą teikti geležinkelių ir vandens transportui ir tik galutinius taškus pasiekti mažiausiai efektyviu automobilių kelių transportu; užtikrinti viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų įrengimą ne rečiau kaip kas 40–50 km šalia pagrindinių tarptautinių transporto koridorių; sumažinti valstybinės reikšmės kelių su žvyro danga ilgį iki 20 proc. nuo viso bendro valstybinės reikšmės kelių tinklo ilgio; elektrifikuoti intensyviausiai eksploatuojamas geležinkelio linijas, kad elektrifikuotų geležinkelio kelių ilgis būtų ne mažesnis kaip 35 proc., palyginti su bendru geležinkelio kelių ilgiu; plėtoti bevariklio transporto infrastruktūrą regioninio, nacionalinio ir tarptautinio lygmens susisiekimo paslaugas teikiančių centrų priemiestinėse jungtyse, urbanizuotose teritorijose ir jų periferijose; miestuose siekti darnios kelionių struktūros vystymo, kai sudėtinės susisiekimo sistemos dalys prioritetizuojamos (kelionės pėsčiomis, bevariklėmis transporto priemonėmis ir kitais mikromobilumo sprendimais, viešuoju transportu, dalijimosi transporto priemonėmis, privačiu automobiliu); ubanizuotose teritorijose skatinti vaikščioti ir rinktis bevariklį transportą ir kitas mikromobilumo priemonių pasirinkimą, taip pat vystyti šiems judėjimo būdams pritaikytą kokybišką infrastruktūrą mažinant priklausomybę nuo privačių automobilių; skatinti daugiarūšiškumą (užtikrinti daugiarūšio transporto pasirinkimo galimybes, bevariklio transporto ir dalijimosi sprendinių infrastruktūros geresnį junglumą su esamais ir naujais viešojo transporto terminalais, stotimis, stotelėmis); diegti viešojo ir bevariklio transporto integralumą užtikrinant galimybę rinktis kombinuotas keliones arba keliavimą viešuoju transportu pervežant ir bevarikles transporto priemones; miestuose ir priemiesčiuose vystyti alternatyvaus kuro papildymo stotelių tinklą, teikti prioritetą alternatyvų kurą naudojančioms transporto priemonėms ir taip mažinti iškastinio kuro naudojimą; metropoliniuose centruose vietoje taršių automobilių prioritetą teikti mažiau taršių automobilių patekimui į centrinės ir senamiesčių miestų dalis; visuose ūkio sektoriuose (energetika, pramonė, transportas, žemės ūkis ir kiti sektoriai) plėtrą vykdyti siekiant inovatyvumo, atsparumo klimato kaitos pokyčiams, taikant žiedinės ekonomikos principus; skatinti atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą energijos gamybai, alternatyvių degalų naudojimą ir elektrifikaciją transporto sektoriuje, diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones; skatinti pastatų modernizavimą, prioritetą teikiant daugiabučiams namams, savivaldybių ir valstybės institucijų viešiesiems pastatams ir individualiems namams

didinant energijos vartojimo efektyvumą ir (ar) diegiant AEI energijos gamybai; diegti inovatyvias technologijas energetikos sektoriuje prioritetą teikiant prie aplinką tausojančios energijos gamybos ir aplinką tausojančio vartojimo plėtros prisidedančioms technologijoms; šilumos sektoriuje skatinti AEI plėtrą, didžiausią dėmesį skiriant šių išteklių naudojimui CŠT gamybai ir šilumos gamybai namų ūkiuose; intensyviai urbanizuojamose teritorijose apsirūpinimui šiluma prioritetą teikti CŠT būdai; didinti CŠT gamybos, perdavimo ir vartojimo efektyvumą; skatinti individualiai šildomų pastatų perėjimą prie netaršių ir mažo ŠESD kiekio technologijų, prioritetą teikiant namų ūkiams; skatinti naujų energijos gamybos technologijų iš geoterminių išteklių kūrimą ir jų integravimą į energetikos sistemą; stabdyti biologinės įvairovės nykimą, ekosistemų ir jų teikiamų paslaugų kokybės blogėjimą, kur įmanoma jas atkurti (bendradarbiauti su ūkininkais siekiant padėti jiems pereiti prie visiškai tvaraus, inovatyvaus, neigiamo poveikio aplinkai nekeliančio ūkininkavimo ir skatinti juos tai daryti siekiant pagerinti žemės ūkio ekosistemų būklę, atsparumą klimato kaitai, rizikai aplinkai ir socialiniams bei ekonominiams sukrėtimams; tobulinti bendrą žemės ūkio politiką skatinant taikyti ekologines sistemas ir rezultatais grindžiamas išmokų sistemas); diegti naujas inovatyvias technologijas ūkiuose (gyvūnų laikymas ir kokybiška mityba, pašarų gamybos ir panaudojimo proceso optimizavimas, mėšlo tvarkymo sistemų tobulinimas, aplinkosaugos priemonių taikymas ir kt.); mažinti ŠESD emisijas taikant inovatyvias gyvulininkystės technologijas visoje gamybos grandinėje, teikti finansines paskatas ūkiams, užtikrinantiems prielaidas tvariam dirvožemio naudojimui bei jo praturtinimu organine medžiaga, tinklo kūrimui ir plėtrai; labiau pritaikyti mokslo inovacijas žemės ūkyje švelninant klimato kaitos poveikį; tausiai naudoti žemės ūkio išteklius, puoselėti agrarinę aplinkosaugą, pasiekti proveržį ekologinio ūkininkavimo srityje, ekologiniu požiūriu jautriose vietovėse formuoti gamtinių teritorijų intarpus; reglamentuoti leistinų naudoti trąšų ir chemikalų normas; skatinti mažiau naudoti mineralines ir organines trąšas; siekiant sumažinti į aplinką patenkančių teršalų kiekį, skatinti SGD varomų laivų krovą Klaipėdos uoste ir taip prisidėti prie ŠESD ir kitų į aplinką išmetamų teršalų kiekio mažinimo; siekiant sumažinti iš laivų išmetamų teršalų kiekį ir triukšmo lygį uoste, įrengti elektros energijos tiekimo laivams nuo kranto infrastruktūrą; vystant uosto plėtrą pirmiausia įgyvendinti poveikio aplinkai mažinimo ir ekologinio kompensavimo priemones; kt.

8. Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtintos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“ (toliau – Valstybės pažangos strategija), 6.3 papunktyje aplinkos oro taršos mažinimo aspektai yra išreikšti per sumanios ekonomikos kūrimo prizmę. Pažangos strategijoje nurodoma, kad aplinka yra „pridėtinės vertės, stabilumo ir ilgalaikės pažangos kūrimo visose ūkio šakose pagrindas“. Todėl būtina plėtoti tokias technologijas, kurios kuo mažiau kenktų aplinkai ir užtikrintų darnų ir išteklius tausojantį augimą. Pažangos strategijoje dėmesys atkreipiamas į energetikos sektorių, nurodant, kad būtina yra energetinė nepriklausomybė ir nuoseklus aplinką tausojančių išteklių panaudojimas. Tam, kad būtų saugoma aplinka, šalyje turėtų vyrauti socialiai atsakingas verslas, o ekonomikos plėtra turėtų būti paremta darniu išteklių naudojimu. Esminės pokyčių iniciatyvos šiuo atveju yra:

8.1- ugdyti aplinkai palankią verslo kultūrą ir skatinti „žaliosios“ ekonomikos vystymąsi, atliekant ne tik „žaliuosius“, bet ir darniuosius viešuosius pirkimus;

8.2- didinti paskatas verslui investuoti į „žaliąsias“ technologijas, prekes ir paslaugas;

8.3- diegti pažangias, išteklius tausojančias ir aplinkos taršą bei klimato kaitą mažinančias technologijas ir gaminius pramonės, energetikos ir transporto sektoriuose.

9. Aplinkos oro taršos mažinimo aspektai, visų pirma, aptariamai nacionalinėse vystymosi ar plėtros strategijose, apimančiose įvairių sektorių darnią, tarpusavyje susijusią raidą vidutiniu ar ilguoju laikotarpiu. **Nacionalinė darnaus vystymosi strategija**, patvirtinta Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ (toliau – Nacionalinė darnaus vystymosi strategija), numato ilgalaikį tikslą „užtikrinti nepavojingą žmonių sveikatai ir atitinkančią reikalavimus oro kokybę visoje šalies teritorijoje,

pasiekti, kad į atmosferą išmetamų teršalų ir šiluminio efekta sukeliančių dujų ŠESD daugėtų dvigubai lėčiau, negu auga gamyba ir paslaugos, o ozono sluoksnį ardančios medžiagos iš viso nebūtų vartojamos”. Vienas iš šios strategijos ilgalaikių uždavinių yra užtikrinti, kad nebūtų viršijami aplinkos oro taršos normatyvai, o vienas iš trumpalaikių uždavinių – užtikrinti, kad įgyvendinant oro taršos mažinimo priemones, kietųjų dalelių koncentracija neviršytų nustatytų aplinkos oro kokybės normų. Siekiant minėto ilgalaikio tikslo yra numatytos tokios priemonės, įgyvendintinos iki 2020 m. **(dalis ilgalaikių strateginių tikslų ir uždavinių įgyvendinimo priemonių, žinoma, bus aktualios ir po 2020 metų):**

9.1. rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus;

9.2. nustatytaisiais terminais atnaujinti Aplinkos oro kokybės vertinimo programą, jos įgyvendinimo priemonių planą ir savivaldybių programas aplinkos oro užterštumo lygiui mažinti ir veiksmingai juos įgyvendinti;

9.3. remti inovatyvių ir efektyvių technologijų, darančių mažiausią neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, diegimą;

9.4. plėtoti visuomeninį **(viešąjį)** transportą.

10. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje nustatyti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir kryptys bei ~~vertinimo kriterijai~~ **priemonės**.

3 lentelė. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje nustatyti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir kryptys bei ~~vertinimo kriterijai~~ **priemonės**

Tikslai (ilgalaikiai ir trumpalaikiai)	Tikslai, uždaviniai, kryptys	Priemonės
Ilgalaikiai tikslai – užtikrinti nepavojingą žmonių sveikatai ir atitinkančią reikalavimus oro kokybę visoje šalies teritorijoje, pasiekti, kad į atmosferą išmetamų teršalų ir šiluminio efekta sukeliančių dujų ŠESD daugėtų dvigubai lėčiau, negu auga gamyba ir paslaugos, o ozono sluoksnį ardančios medžiagos iš viso nebūtų vartojamos	Užtikrinti, kad išmetamų į atmosferą teršalų ir šiluminio efekta sukeliančių dujų ŠESD sukuriama bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) vienetai sumažėtų perpus ir neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų	Užtikrinti, kad šiluminėse elektrinėse iki 2015 metų būtų pasiekti naujiems dideliems kurą deginantiesiems įrenginiams nustatyti aplinkosaugos reikalavimai Organizuoti ir koordinuoti Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos įgyvendinimo iki 2012 metų nacionalinės strategijos įgyvendinimą Ekonominėmis priemonėmis skatinti naudoti biologinį kurą ir gaminti elektrą ir šilumą kogeneracinėse elektrinėse Nustatyti ES oro kokybės gerinimo ir klimato kaitos mažinimo tikslų įgyvendinimą užtikrinančius nacionalinius strateginius ūkio sektorių vystymo tikslus, atitinkančius sieros dioksido (toliau – SO₂), azoto oksidų (toliau – NO_x), nemetaninių lakiųjų organinių junginių (toliau – NMLOJ), amoniako NH ₃ ir smulkiųjų kietųjų dalelių (toliau – KD_{2,5}) 2020 metų nacionalinius emisijos limitus Parengti Nacionalinę į atmosferą išmetamo teršalų kiekio valdymo (ribojimo) iki 2020 metų programą ir koordinuoti jos įgyvendinimą
	Užtikrinti, kad nebūtų viršijami aplinkos oro taršos normatyvai	Rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus Nustatytaisiais terminais atnaujinti Aplinkos oro kokybės vertinimo programą, jos įgyvendinimo priemonių planą ir savivaldybių programas aplinkos oro užterštumo lygiui mažinti ir veiksmingai juos įgyvendinti

		Remti inovatyvių ir efektyvių technologijų, darančių mažiausią neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, diegimą
		Plėtoti visuomeninį transportą
Trumpalaikiai tikslai – pasiekti, kad vystantis pramonės, energetikos ir transporto sektoriams iki 2010 metų į atmosferą išmetamų teršalų kiekis nedidėtų, palyginti su 2001–2005 metais, tinkamai naudojant Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, privačias lėšas ir ES paramą	Užtikrinti, kad būtų įgyvendinti taršos mažinimo reikalavimai didelėse deginimo įmonėse	Užtikrinti, kad bendras sieros dioksido (SO ₂) ir azoto oksidų (NO _x) kiekis, išmetamas 2009–2010 metais gaminant elektros energiją, neviršytų Lietuvos stojimo į ES sutartyje nustatytų normatyvų
	Užtikrinti, kad į atmosferą išmetamas sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako SO ₂ , NO _x , NMLOJ ir NH ₃ kiekis neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų	Parengti Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo įstatymo projektus – nustatyti savivaldybių atsakomybę už aplinkos oro kokybės valdymo priemonių nustatymą ir įgyvendinimą
	Užtikrinti, kad įgyvendinant oro taršos mažinimo priemones kietųjų dalelių koncentracija neviršytų nustatytųjų aplinkos oro kokybės normų	Nustatyti biokurą ir biodegalus naudojančių įrenginių taršos normatyvus Sukurti transporto priemonių keliamos taršos reguliavimo sistemą, laikantis atsakomybės („teršėjas moka“) principo
Ilgalaikiai tikslai – sukurti socialiniu, aplinkos ir ekonominiu požiūriais tinkamiausią komunalinių, gamybos ir kitoje ūkio veikloje susidarancių atliekų tvarkymo sistemą, sumažinti atliekų susidarymą ir jų neigiamą poveikį aplinkai bei žmonių sveikatai, užtikrinti racionalų atliekų energijos išteklių naudojimą, informavimą ir švietimą atliekų tvarkymo klausimais	Veiksmingai naudoti atliekų energetinius išteklius	
Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugią, ekonomiškai efektyvią ir palankią aplinkai transporto sistemą, daugiau naudojančią alternatyvių degalų, sumažinti transporto neigiamą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai, užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas laisvam ir saugiam keleivių vežimui	Padidinti transporto sektoriaus ekonominį ir ekologinį veiksmingumą ir pasiekti, kad degalų sąnaudos ir į orą išmetamų teršalų ir šiluminio efekto suskeliančių dujų ŠESD kiekis didėtų dvigubai lėčiau nei krovinių ir keleivių pervežimo apimtis	Gerinti kelių infrastruktūrą, nutiesti pagrindinius Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, patvirtintame Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“, numatytus miestų aplinkkelius
		Teikti prioritetą valstybinės reikšmės rajoninių kelių, kuriais naudojasi viešasis maršrutinis transportas, asfaltavimui
		Didžiuosiuose miestuose diegti modernias koordinuoto automatinio eismo valdymo sistemas, reaguojančias į eismo pokyčius
	Plėtoti aplinką mažiau teršiantį ir mažesnę poveikį žmonių sveikatai turintį transportą, ypač geležinkelių ir jūrų transportą, multimodalines (daugiarūšes) ir	Įgyvendinti švietimo priemones, kurios skatintų transporto priemonių savininkus teikti pirmenybę mažiau degalų naudojančioms ir ne tokioms taršioms, taip pat mažesnę triukšmą keliančioms kelių transporto priemonėms
	Ekonominėmis priemonėmis užtikrinti, kad krovinių vežimas geležinkeliu ir jūrų transportu būtų ekonomiškai racionalesnis ir nuolat didėtų, dėl to mažėtų oro tarša, taip pat plėtoti vandens transporto infrastruktūrą ir taip didinti galimybes naudoti ekologiškai švaresnį vandens transportą	

	intermodalines (įvairiarūšes) transporto sistemas	Skatinti logistikos centrų infrastruktūros plėtrą ir siekti, kad būtų vis plačiau naudojamos daugiaryšio transporto sistemos, maksimaliai naudojant visų rūšių transporto potencialą
		Plėsti vandens kelių tinklą ir reikalingą vandens turizmui viešąją infrastruktūrą
		Plėtoti dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą miestuose, gyvenvietėse, užmiesčio ir valstybinės reikšmės keliuose
		Mažinti Lietuvos transporto sistemos, ypač geležinkelių, atskirtį – įgyvendinti ir plėtoti projektą „Rail Baltica“
	Atlikus ekonominį vertinimą, apsispręsti dėl giliau vandens jūrų uosto statybos	
	Integruoti aplinkos ir visuomenės sveikatos saugos aspektus į nacionalinės transporto politikos sprendimo priėmimo, stebėsenos ir poveikio vertinimo procesus	Atsižvelgiant į kasmetines galimybes, parengti ir įgyvendinti žvyrkelių asfaltavimo planus, taip gerinti eismo sąlygas ir mažinti neigiamą transporto poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai
	Didinti kelių transporto veiklos energinį veiksmingumą	Siekiant mažinti neigiamą poveikį aplinkai ir užtikrinti eismo saugą kelių transporte, diegti efektyvesnes kontrolės sistemas
Trumpalaikiai tikslai – sukurti ekonomines ir teises sąlygas, skatinančias mažiau aplinką teršiančio ir saugesnio transporto vystymąsi, geriau organizuoti ir reguliuoti kelių transporto eismą, didinti jo saugumą, mažinti oro taršą ir triukšmą, pasiekti, kad oro tarša ir triukšmas miestuose neviršytų leistinų normatyvų	Sumažinti tranzitinio transporto srautus per miestus ir ypač centrinės jų dalis	Įdiegti miestų transporto reguliavimo sistemas, sureguliuoti transporto srautus miestuose taip, kad jo būtų mažiau miestų centruose, sumažėtų transporto spūstys, oro tarša ir triukšmas
	Plėtoti viešąjį transportą, teikti pirmenybę ne tokioms taršioms ir mažesnei triukšmą keliančioms transporto priemonėms	Plačiau taikyti ekonomines ir administracines priemones, ribojančias kelių transporto priemonių keliamą oro taršą ir triukšmą
Ilgalaikis tikslas – sukurti naujausiomis, palankiomis aplinkai technologijomis pagrįstą, ekonominiu, aplinkosauginiu ir socialiniu požiūriais veiksmingą pramonę	Padidinti gamybos ir gaminių ekonominį ir aplinkosauginį veiksmingumą, pasiekti, kad BVP vienetui pagaminti energijos ir vandens reikėtų mažiau, pagal šiuos rodiklius pasiekti 2003 metų ES valstybių vidurkį	Remti pramonės įmonėse ekonominį ir aplinkosauginį veiksmingumą didinančių priemonių taikymo iniciatyvą
	Užtikrinti, kad cheminės medžiagos būtų gaminamos, tvarkomos ir naudojamos taip, kad nekeltų didelio pavojaus žmonių sveikatai ir atitiktų ES cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH) reglamentą ir jo įgyvendinimo priemonių planą	Skatinti keisti gamybai naudojamus pavojingas aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagas mažiau pavojingomis medžiagomis, o išsenkančius išteklius – atsinaujinančiais ištekliais
Trumpalaikiai tikslai – sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai, padidinti vietinių atsikuriančiųjų ir antrinių žaliavų perdirbimą, plačiau diegti švaresnės gamybos metodus ir kitas darnaus pramonės vystymosi priemones	Pasiekti, kad teršalų išmetimas į orą augtų ne mažiau kaip du kartus lėčiau nei gamyba	Nustatyta tvarka ES ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuoti pramonės ir energetikos įmonių oro taršos mažinimo ir monitoringo sistemų diegimo projektus
	Kuo daugiau Lietuvos pramonės įmonėse taikyti gaminių būvio ciklo vertinimo ir kitas darnaus pramonės vystymosi priemones (aplinkos vadybos sistemas, ekologinį gaminių projektavimą,	Platinti informacinę ir metodinę medžiagą apie darnaus pramonės vystymosi priemones ir jų taikymą

	ekologinį ženklinimą, darnaus pramonės vystymosi ataskaitas)	
	Sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai ir pasiekti, kad kuo daugiau Lietuvos pramonės įmonių taikytų švaresnės gamybos metodus	Remti sertifikuotų aplinkos vadybos sistemų (ISO 14001 ir EMAS) diegimą pramonės įmonėse
	Didinti antrinių žaliavų perdirbimą	Remti privataus kapitalo investicijų į vietinių antrinių žaliavų surinkimo ir perdirbimo pajėgumų kūrimą iniciatyvą
Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugų, palankų aplinkai, konkurencingą ir į bendrą ES energetikos sistemą integruotą energetikos sektorių, užtikrinti patikimą ir diversifikuotą energijos išteklių tiekimą, padidinti energijos gamybos, skirstymo ir vartojimo efektyvumą, išplėsti atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių naudojimą	Didinti elektros energijos, šilumos gamybos, skirstymo ir vartojimo efektyvumą, sumažinti energijos nuostolius skirstomuosiuose tinkluose	Koordinuoti centralizuoto šilumos tiekimo CŠT sistemų modernizavimą ir plėtrą, šilumos tiekimo tinklų renovavimą – sudaryti sąlygas šilumos gamintojams konkuruoti, o vartotojams – galimybę reguliuoti šilumos suvartojimą Organizuoti elektros energijos tiekimo infrastruktūros atnaujinimą (transformatorių pastočių modernizavimą, iš dalies – elektros perdavimo ir skirstomųjų tinklų renovavimą) – sudaryti sąlygas prisijungti naujiems elektros energijos gamintojams
	Sumažinti teršalų ir išmetamų šiluminio efekto sukeliančių dujų ŠESD kiekį pagamintos energijos vienetai	Koordinuoti ES saugumo reikalavimus atitinkančios naujos atominės elektrinės projekto įgyvendinimą
Trumpalaikiai tikslai – užtikrinti patikimą ir saugų, neviršijantį numatytyjų taršos limitų energijos tiekimą visoms Lietuvos ūkio šakoms, didinti energijos taupymą ir naudojimo efektyvumą, tinkamai naudojant ES struktūrinių paramos fondų, valstybės ir privačias lėšas	Didinti energijos taupymą ir vartojimo efektyvumą	Parengti ir Vyriausybei pateikti Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2011–2015 metų programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano projektą
		Įgyvendinti energiją taupančias ūkio šakų priemones, kurios leistų per 3 metus sumažinti lyginamąsias galutinės energijos sąnaudas 1,5 procento, palyginti su 2007 metais
Trumpalaikiai tikslai – sumažinti žemės ūkio veiklos poveikį aplinkai, ypač ekologiškai jautriose teritorijose, gerinti ekonominę ir teisinę aplinką, tinkamą plėtoti tradiciniams (ypač smulkiems ir vidutiniams), ekologiniams ūkiams, padidinti vidutinių ir smulkių ūkių konkurencingumą, aprūpinti vartotojus aukštos kokybės mitybos poreikius atitinkančiais maisto produktais	Mažinti amoniako NH₃ patekimą į aplinką	Ekonominėmis ir teisinėmis priemonėmis skatinti statyti ES reikalavimus atitinkančias mėšlides, srutų ir nuotekų kauptuvus, naudoti šiuolaikiškas organinių trąšų įterpimo ir skleidimo priemones, mažinančias amoniako NH₃ patekimą į aplinką
Ilgalaikiai tikslai – sukurti šiuolaikišką būsto infrastruktūrą, geras, higieniškas buitines sąlygas, padidinti būsto energinį naudingumą, užtikrinti šiuolaikišką, geros kokybės visiems prieinamas viešąsias paslaugas, sumažinti neigiamą būsto poveikį aplinkai, skatinti socialinę sanglaudą	Padidinti būstų energinį efektyvumą, spartinti daugiabučių namų modernizavimą	Parengti „pasyvaus energijos vartojimui pastato“ – maksimaliai taupančio energiją pastato – normatyvinę bazę ir įgyvendinti demonstracinį projektą
Trumpalaikiai tikslai – toliau įgyvendinti Daugiabučių namų modernizavimo programą	Užtikrinti, kad teikiama valstybės parama skatintų daugiabučių namų butų savininkus įgyvendinti	Teikti ir administruoti valstybės paramą namų modernizavimo projektams parengti ir įgyvendinti

	energiniai požiūriai efektyvius namų modernizavimo projektus	
--	--	--

(Šaltinis: Nacionalinė darnaus vystymosi strategija)

11. **Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje**, patvirtintoje Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“ (toliau – Valstybės ilgalaikės raidos strategija), išvardinti siekiai energetikos srityje – skatinti energijos naudojimo veiksmingumą bei atsinaujinančiųjų energijos šaltinių AEI naudojimą, taip pat dėmesys atkreipiamas į taršos iš didelių deginimo (energetikos) įrenginių mažinimo poreikį. Kitas svarbus išvardintas aspektas yra – transporto neigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai ir būtinybė jį mažinti. Be šių tikslų šioje strategijoje nurodytas siekis yra mažinti poveikį klimato kaitai, ozono sluoksniui, rūgštėjimo eutrofikacijos procesui. ~~Pažymėtina~~ **Pabrėžtina**, kad strategija yra galiojanti, tačiau priemonės joje numatytos iki 2015 m., todėl **čia** detaliau neanalizuojamos.

12. Kaip nurodoma **2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014-2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“ (toliau – 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa), vienas iš svarbiausių oro taršą sukeliančių šaltinių šalyje yra spūstys, todėl programoje nustatytas uždavinys – plėtoti modernią transporto infrastruktūrą ir darnų judumą, modernizuojant miesto (ypač viešojo transporto), sausumos, jūrų ir oro transporto infrastruktūrą. Kitas reikšmingas taršos sukėlėjas yra šilumos gamybos įrenginiai namų ūkio sektoriuje ir jų priežiūra, naudojamos kuro rūšys. Šioje programoje taip pat nurodoma, kad turi būti siekiama mažinti oro taršą užtikrinant darnų energijos išteklių naudojimą ir tobulinant oro kokybės valdymo sistemas (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. 2014–2020 metų nacionalinėje pažangos programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Siekiami kriterijaus reikšmės
Sukurti tvarią ir efektyvią ekonominę infrastruktūrą	Plėtoti modernią transporto infrastruktūrą ir darnų judumą	plėtoti ir modernizuoti miestų gatvių tinklą ir mažinti grūsčių	Kasmetinis keleivių vežimas visų rūšių transportu	430 mln. keleivių
		diegti ir plėtoti aplinkosaugos priemones, mažinti anglies dioksido (CO ₂) kiekį	Kasmetinis krovinių vežimas visų rūšių transportu	140 mln. tonų
		plėtoti pėsčiųjų ir dviračių transporto infrastruktūrą	Žuvusiųjų keliuose skaičius	150 skaičius per metus
	Plėtoti energetikos infrastruktūrą	plėtoti ir atnaujinti (modernizuoti) šilumos perdavimo tinklus	Herfindahl-Hirschman energijos importo indeksas Lietuvos elektros energijos rinkoje	2 800
	Herfindahl-Hirschman energijos importo indeksas Lietuvos gamtinių dujų rinkoje		5 000	
Skatinti darnų išteklių naudojimą, užtikrinti ekosistemų stabilumą	Tausoti gamtos išteklius, išsaugoti biologinę įvairovę ir kraštovaizdį	aplinkos kokybės, teritorijų planavimo ir urbanistinės plėtros valdymo, monitoringo, vertinimo ir kontrolės sistemos stiprinimas	Geros būklės paviršinių vandens telkinių dalis	60 proc.
			Lietuvos miškingumas (miško žemės ploto santykis su Lietuvos Respublikos teritorijos plotu)	34,2 proc.
			Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos buveinių tipų, kurių	30 proc.

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Siekiami kriterijaus reikšmė
			palanki apsaugos būklė, dalis	
	Užtikrinti darnų energijos išteklių naudojimą	skatinti atsinaujinančių energijos išteklių AEI gamybą ir naudojimą;	Atsinaujinančių išteklių energijos AEI dalis galutiniame energijos balanse	23 (2020) proc.
		remti energijos vartojimo efektyvumą gyvenamųjų namų ir viešųjų pastatų sektoriuose;	Galutinės energijos kiekio suvartojimas	4,28 mln. tne
		kurti ir diegti modernias energiją ir kitus gamtos išteklius tausojančias technologijas ir procesų valdymo sistemas;	Energijos suvartojimo intensyvumas	230 (2020) kg naftos ekvivalento 1 000 eurų
		didinti energijos išteklių naudojimo efektyvumą energijos gamybos ir naudojimo srityse;		
		plėtoti elektra ir kitais alternatyviais degalais varomų transporto priemonių naudojimą ir skatinti intermodalumą.		
	Tobulinti vandentvarkos, atliekų ir oro kokybės valdymo sistemas	paviršinių (lietaus) nuotekų tvarkymo ir gatvių valymo sistemų plėtra ir renovacija	Vandens tiekimo paslaugų prieinamumas	89 proc.
		vandentvarkos, atliekų ir aplinkos oro kokybės valdymo tobulinimas	Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas	85 proc.
			Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis	35 proc.
			Gamybos atliekų kiekis BVP vienetui	108 tonos / mln. eurų
Užtikrinti tolygią ir tvarią regionų plėtrą (horizontalus)	Modernizuoti bazinę, vietos bendruomenėms svarbią infrastruktūrą, diegti aplinkos gerinimo ir aplinkos apsaugos priemones	didinti energijos gamybos ir vartojimo efektyvumą savivaldybių valdomoje viešojoje infrastruktūroje gerinti aplinkos kokybę (mažinti aplinkos taršą, išvalyti ir tvarkyti užterštas teritorijas ir vykdyti taršos prevenciją)		
Užtikrinti sveikatai palankią aplinką (horizontalus)	Kurti sveikatai palankią gyvenamąją, darbo ir mokymosi aplinką	įgyvendinti priemones, užtikrinančias vandens, oro ir dirvožemio kokybę, mažinančias triukšmo ir kitų aplinkos veiksnių neigiamą įtaką gyventojams		

(Šaltinis: 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa)

13. Pabrėžtina, jog išvardintuose dokumentuose – Valstybės ilgalaikėje raidos strategijoje ir 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje – nurodomas tik vienas kiekybiškai išreikštas tikslas – į atmosferą išmetamų teršalų kiekis turi augti dvigubai lėčiau, negu auga gamyba ir paslaugos, kiti dokumentuose išvardinti tikslai nėra detalizuojami ar apibūdinami kiekybiškai.

13. 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinis pažangos planas), nustatytas 6-asis strateginis tikslas – užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui. Siekiant šio strateginio tikslo, numatoma įgyvendinti pažangos uždavinius, prisidėsiančius ir prie oro taršos mažinimo: didinti energijos iš AEI dalį ir alternatyvių degalų vartojimą transporto sektoriuje, skatinti darnų įvairiarūšį judumą ir mažinti transporto sukeliama aplinkos taršą (6.1 uždavinys); plėtoti tvarų ir bioekonomikos principais paremtą ūkininkavimą visose žemės ūkio šakose (6.2 uždavinys.); užtikrinti Lietuvos elektros energijos rinkos ir elektros energetikos sistemos adekvatumą, didinti vidaus energijos gamybos ir bendrojo galutinio energijos vartojimo AEI dalį bei diegti taršos mažinimo priemones energetikos sektoriuje (6.3 uždavinys.); didinti viešųjų centrinės valdžios, individualių gyvenamųjų pastatų ir įmonių energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš AEI juose naudojimą (6.5 uždavinys); stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę (6.11 uždavinys). Oro taršos mažinimo ir kokybės gerinimo požiūriu aktualūs šiam tikslui nustatyti keletas bendrųjų poveikio rodiklių: 1) išmetamo į aplinkos orą teršalų kiekio pokytis, palyginti su 2005 m.: SO₂ –59 proc. (2025 m.), –60 proc. (2030 m.); NO_x –49,5 proc. (2025 m.), –51 proc. (2030 m.); NMLOJ – 39,5 proc. (2025 m.), –47 proc. (2030 m.); NH₃ –10 proc. (2025 m., 2030 m.); KD_{2,5} – 41 proc. (2025 m.), –45 (2030 m.); 2) miestų, kuriuose metinė kietųjų dalelių KD₁₀ koncentracija neviršija PSO rekomenduojamo lygio, dalis –11,1 proc. (2020 m.), 30 proc. (2025 m.), 40 proc. (2030 m.); 3) priešlaikinės mirtys, priskiriamos ilgalaikiam kietųjų dalelių KD_{2,5} poveikiui, mirusiųjų skaičius per metus, – 196 (2025 m.), –100 (2030 m.). Pažymėtina, kad prie 6-ojo tikslo atskirų uždavinių nustatyti su oro taršos mažinimu susiję poveikio rodikliai ir atskiriems ūkio sektoriams (žr. 4¹ lent.). Taip pat aktualus Nacionalinio pažangos plano 1-asis strateginis tikslas – pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą. Siekiant šio strateginio tikslo numatoma – perorientuoti pramonę link klimatui neutralios ekonomikos (1.4 uždavinys). Oro taršos mažinimo požiūriu šiam uždaviniui nustatyti poveikio rodikliai pramonės sektoriuje dėl išmetamų NMLOJ ir SO₂ kiekių (žr. 4¹ lentelę).

4¹ lentelė. Nacionaliniame pažangos plane išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir jų poveikio rodikliai

Uždavinys	Poveikio rodiklis ir jo reikšmė
6.1 uždavinys. Didinti energijos iš AEI dalį ir alternatyvių degalų vartojimą transporto sektoriuje, skatinti darnų įvairiarūšį judumą ir mažinti transporto sukeliama aplinkos taršą.	6.1.2. Transporto sektoriuje išmetamo NO _x kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –49,5 proc. (2025 m.); –51 proc. (2030 m.)
6.2 uždavinys. Plėtoti tvarų ir bioekonomikos principais paremtą ūkininkavimą visose žemės ūkio šakose.	6.2.2. Dėl žemės ūkio veiklos išmetamo NH ₃ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –10 proc. (2025 m., 2030 m.)
6.3 uždavinys. Užtikrinti Lietuvos elektros energijos rinkos ir elektros energetikos sistemos adekvatumą, didinti vidaus energijos gamybos ir bendrojo galutinio energijos vartojimo AEI dalį bei diegti taršos mažinimo priemones energetikos sektoriuje.	6.3.1. Energetikos sektoriuje išmetamo SO ₂ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –59 proc. (2025 m.); –60 proc. (2030 m.)
	6.3.2. Energetikos sektoriuje išmetamo NMLOJ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –39,5 proc. (2025 m.); –47 proc. (2030 m.)
6.5 uždavinys. Didinti viešųjų centrinės valdžios, individualių gyvenamųjų pastatų ir įmonių energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš AEI juose naudojimą.	6.5.2. Namų ūkių išmetamo KD _{2,5} kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –43 proc. (2025 m.); –45 proc. (2030 m.)

Uždavinys	Poveikio rodiklis ir jo reikšmė
1.4 uždavinys. Perorientuoti pramonę link klimatui neutralios ekonomikos.	1.4.5. Pramonės sektoriuje išmetamo nemetaninių NMLOJ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –39,5 proc. (2025 m.), –47 proc. (2030 m.);
	1.4.6. Pramonės sektoriuje išmetamo SO ₂ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: , –59 proc. (2025 m.), –60 proc. (2030 m.)

(Šaltinis: Nacionalinis pažangos planas)

Siekiant įgyvendinti Nacionaliniame pažangos plane nustatytus pažangos uždavinius rengiamos nacionalinės plėtros programos, kuriose nustatomos valstybės mastu įgyvendinamos pažangos priemonės. Viena plėtros programa rengiama vienai valstybės veiklos sričiai:

13.1. 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos energetikos plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gruodžio 8 d. nutarimu Nr. 1064 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos energetikos plėtros programos patvirtinimo“, (toliau – 2021-2030 m. energetikos plėtros programa), siekiama įgyvendinti priemones, padėsiančias ne tik didinti bendrojo galutinio energijos vartojimo AEI dalį bei diegti taršos mažinimo priemones energetikos sektoriuje, tačiau taip pat didinti viešųjų pastatų energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš AEI juose naudojimą bei energetinį efektyvumą įmonėse. 2021-2030 m. energetikos plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės (žr. 4² lent.).

4² lentelė. 2021-2030 m. energetikos plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
6.3. Užtikrinti Lietuvos elektros energijos rinkos ir elektros energetikos sistemos adekvatumą bei didinti vidaus energijos gamybos ir bendrojo galutinio energijos vartojimo AEI dalį bei diegti taršos mažinimo priemones energetikos sektoriuje.	6.3.1. Energetikos sektoriuje išmetamo SO ₂ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu, procentai: 2019 m. – 58,1, 2025 m. –59, 2030 m. –60;	Didinti AEI dalį, užtikrinant atsinaujinančių išteklių integraciją į elektros tinklus (03-001-06-03-02).	AEI dalis, palyginti su šalies bendruoju galutiniu elektros energijos suvartojimu, procentai: 18,79 – 2019 m.; 50 – 2030 m.
	6.3.2. Energetikos sektoriuje išmetamo NMLOJ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu, procentai: 2019 m. –8,7, 2025 m. –39,5, 2030 m. –47;	Įrengti 200 MW elektros energijos kaupimo įrenginių sistemą (03-001-06-03-01).	Įrengtų naujų elektros energijos kaupimo įrenginių galia, MW: 0 – 2020 m.; 200 – 2030 m.
	6.3.3. Elektros energijos iš AEI dalis, palyginti su šalies bendruoju galutiniu elektros energijos suvartojimu, procentai: 2019 m. – 18,79, 2025 m. – 38, 2030 m. – 50;	Įgyvendinti degalų iš AEI gamybos priemones ir plėtoti jų panaudojimo infrastruktūrą transporto sektoriuje (03-001-06-03-03).	AEI dalis, palyginti su bendruoju galutiniu kelių ir geležinkelių transporto energijos suvartojimu, procentai: 4,04 – 2019 m.; 2030 m. – 15.
	6.3.4. AEI dalis nuo galutinio energijos suvartojimo šildymui ir aušinimui, procentai: 2019 m. – 47,38, 2025 m. – 55, 2030 m. – 67;	Įgyvendinti CŠT, karšto vandens ir vėsumos tiekimo sistemų energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones (03-001-06-03-04).	Metinis pirminės energijos suvartojimo kiekis, MWh per metus: 2 266 600 – 2019 m.; 2 242 002 – 2029 m.
	6.3.6. Iš AEI pasigaminą elektros energiją savo reikmėms vartojančių asmenų skaičius,	Įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones viešuosiuose centrinės valdžios pastatuose, individualiuose	Metinis pirminės energijos suvartojimas, MWh per metus: 3 395 635 – 2019 m.; 1 280 204 – 2029 m.

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
	vienetai: 2019 m. – 3 395, 2025 m. – 40 000, 2030 m. – 500 000.	gyvenamuosiuose namuose ir įmonėse (03-001-06-05-01). Sukurti tinkamas sąlygas mažas pajamas gaunantiems ir energijos nepriteklių patiriantiems gyventojams pasinaudoti valstybės paskatų ir paramos sistema atsinaujinančios energetikos ir energijos vartojimo efektyvumo skatinimo srityje, taip pat valstybės parama, skirta techninėms galimybėms pasirinkti alternatyvius (pigescius) energijos išteklius užtikrinti (03-001-02-04-01).	Energetinį skurdą patiriantys namų ūkiai, pasinaudoję valstybės paskatų ir paramos sistema atsinaujinančios energetikos ir energijos vartojimo efektyvumo skatinimo srityje, vienetai: 0 – 2021 m.; 200 000 – 2030 m. Vartotojų namų ūkių, patiriančių energetinį skurdą ir prijungtų prie vietinių suskystintų naftos dujų tinklų ar naudojančių suskystintų naftos dujų balionus, skaičius, vienetai: 12 000 – 2020 m.; 5 950 – 2030 m.
6.5. Didinti viešųjų centrinės valdžios, individualių gyvenamųjų pastatų ir įmonių energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš AEI juose naudojimą.	6.5.1. Sutaupyta viešųjų centrinės valdžios, individualių gyvenamųjų pastatų ir įmonių ūkyje energijos suminis kiekis, GWh: 2020 m. – 0, 2025 m. – 3 936, 2030 m. – 10 500; 6.5.2. Namų ūkių išmetamo $KD_{2,5}$ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu, procentai: 2019 m. –41,7, 2025 m. –43, 2030 m. –45.	Įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones viešuosiuose centrinės valdžios pastatuose, individualiuose gyvenamuosiuose namuose ir įmonėse (03-001-06-05-01).	Metinis pirminės energijos suvartojimas, MWh per metus: 3 395 635 – 2019 m.; 1 280 204 – 2029 m.

(Šaltinis: 2021-2030 m. energetikos plėtros programa)

13.2. 2022–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 66 „Dėl 2022–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa), siekiama įgyvendinti sveikatos tausojimą ir stiprinimą skatinančias priemones, keičiant žmonių gyvenimo būdą, rizikingą elgseną, ugdant atsakingą požiūrį į sveikatą, užtikrinant būtinų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą tikslinėms grupėms, mažinant sveikatos netolygumus tarp regionų, taip sudarant prielaidas tvaresnei visuomenės sveikatos sistemai, gebančiai lanksčiai reaguoti į atsirandančius demografinius, socialinius, ekonominius pokyčius ar grėsmes sveikatai. Įgyvendinamos pažangos priemonės sudarys prielaidas pailginti vidutinę ir sveiko gyvenimo trukmę, sumažinti prevencinėmis priemonėmis išvengiamą mirtingumą, sumažins našta tenkančią visai sveikatos priežiūros sistemai. 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės (žr. 4³ lentelę).

4³ lentelė. 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
2.10. Skatinti sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veiklas ir stiprinti psichologinį (emocinį) visuomenės atsparumą.	2.10.1. Prevencinėmis priemonėmis išvengiama mirtingumas, mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyventojų: 2018 m. – 293; 2025 m. – 220; 2030 m. – 160.	Gerinti grėsmių bei rizikos sveikatai veiksnių valdymą (11-001-02-10-01).	Potencialiai prarastų gyvenimo metų skaičius 100 tūkst. 0–69 metų amžiaus gyventojų: 8 024 – 2019 m.; 5 524 – 2030 m. Asmenų, pakeitusių gyvenimo būdą dėl sveikatos, skaičiuojant 1 000 gyventojų skaičius: 302 – 2018 m.; 470 – 2030 m.

(Šaltinis: 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa)

13.3. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. vasario 23 d. nutarimu Nr. 148 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programos patvirtinimo“, (toliau – 2022–2030 metų žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa), siekiama įgyvendinti priemones, padėsiančias ne tik pritaikyti aplinkos, klimato kaitos ir kitus valdymo išipareigojimus bei inovatyvias, tausias technologijas žemės ūkio ir miškininkystės veikloje, tačiau taip pat nustatyti ir įdiegti į gamybą tvarios žemės ūkio gamybos ir perdirbimo principus, didinti produkcijos pridėtinę vertę remiant ekologišku, sveikatai palankių ir kokybiškų maisto produktų gamybą bei vartojimą. 2022–2030 metų žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės (žr. 4^a lentelę).

4^a lentelė. 2022–2030 metų žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
6.2. Plėtoti tvarų ir bioekonomikos principais paremtą ūkininkavimą visose žemės ūkio šakose.	6.2.2. Dėl žemės ūkio veiklos išmetamo NH ₃ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmetu kiekiu: 2019 m. –4,8 proc.; 2025 m. –10 proc.; 2030 m. –10 proc. 6.2.6. Sutaupyta žemės ūkio sektoriuje energijos kiekis: 2020 m. – 0 GWh; 2025 m. – 272,8 GWh; 2030 m. – 545,6 GWh. 6.2.7. Naudojamų ekologinio žemės ūkio naudmenų dalis nuo žemės ūkio produkcijos gamintojų naudojamų žemės ūkio naudmenų: 2019 m. – 8,1 proc.; 2025 m. – 12 proc.; 2030 m. – 16,2 proc.	Pritaikyti aplinkos, klimato kaitos ir kitus valdymo išipareigojimus bei inovatyvias, tausias technologijas žemės ūkio ir miškininkystės veikloje (15-001-06-02-01)	Žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami išipareigojimai mažinti išmetamo NH ₃ kiekį, dalis nuo visų naudojamų žemės ūkio naudmenų: 3,6 proc. – 2021 m.; 8 proc. – 2030 m. Beakcizio kuro normų kiekio mažinimas, palyginti su 2021 m. sunaudojamo 300 mln. l. : 0 proc. – 2021 m.; 20 proc. – 2030 m. Mineralinių trąšų naudojimo pokytis (sumažėjimas), palyginti su 2021 m.: 0 proc. – 2021 m.; 15 proc. – 2030 m.

(Šaltinis: 2022–2030 metų žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa)

13.4. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos susisiekimo plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. 245 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos

Respublikos susisiekimo ministerijos susisiekimo plėtros programos patvirtinimo“, (toliau – 2022–2030 metų susisiekimo plėtros programa), siekiama įgyvendinti priemonės, padėsiančias gerinti transporto junglumą šalies viduje ir su kitomis šalimis, gerinti skaitmeninį junglumą ir didinti susisiekimo infrastruktūros panaudojimo efektyvumą bei sektoriaus kuriamą vertę, taip pat didinti energijos iš AEI dalį ir alternatyviųjų degalų vartojimą transporto sektoriuje, skatinti darnų įvairiarūši judumą ir mažinti transporto sukeltą aplinkos taršą. 2022–2030 metų susisiekimo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės (žr. 4⁵ lentelę).

4⁵ lentelė. 2022–2030 metų susisiekimo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
5.3. Gerinti transporto junglumą šalies viduje, su ES valstybėmis narėmis ir trečiosiomis šalimis, užtikrinti eismo saugumą.	5.3.2. Nutiesta europinės geležinkelio vėžės (pietų–šiaurės kryptimi su Vilniaus jungtimi) dalis: 2019 m. – 22,6 proc., 2025 m. – 78,6 proc., 2030 m. – 100 proc.	Gerinti susisiekimą geležinkelių transportu (10-001-05-03-02)	Numatomas išmetamas ŠESD kiekis, tonos CO ₂ ekvivalentas per metus: 27 707 – 2020 m.; 0 – 2029 m.
	5.3.3. Elektrifikuotų geležinkelių dalis, palyginti su bendru geležinkelių ilgiu (2020 m. – 8 proc., 2025 m. – 25 proc., 2030 m. – 35 proc.).	Gerinti susisiekimą kelių transportu (10-001-05-03-01)	Dėl patobulintos kelių infrastruktūros sutaupyta laikas, keleivių dienų skaičius per metus: 0 – 2021 m.; 119 104 – 2029 m. Krašto kelių dalis, atitinkanti suminio kelio dangos būklės indekso (DBI) siektiną reikšmę, proc.: 60,31 – 2020 m.; 83 – 2030 m.
	5.3.5. Valstybinės reikšmės (krašto) kelių, kurių suminio kelio dangos būklės indekso (DBI) reikšmė viršija leistinas ribas, dalies sumažėjimas: 2018 m. – 41 proc., 2025 m. – 30 proc., 2030 m. – 17 proc.		
5.4. Gerinti skaitmeninį junglumą ir didinti susisiekimo infrastruktūros panaudojimo efektyvumą bei sektoriaus kuriamą vertę	5.4.1. Keleivių vežimas visų rūšių viešuoju transportu: 2020 m. – 381,5 mln. keleivių, 2025 m. – 405 mln. keleivių, 2030 m. – 420 mln. keleivių.	Didinti susisiekimo sistemos kuriamą vertę ir infrastruktūros panaudojimo efektyvumą (10-001-05-04-01)	Krovinių vežimo įvairiarūšėmis jungtimis apimtis per metus: 4 802,25 tonos – 2020 m.; 299 225 tonos – 2029 m. Krovinių vežimo kombinuotu transportu dalis: 0,04 proc. – 2021 m.; 5 proc. – 2030 m.
	5.4.2. Krovinių vežimas visų rūšių transportu: 2020 m. – 169 mln. tonų, 2025 m. – 165 mln. tonų, 2030 m. – 170 mln. tonų.		
6.1. Didinti energijos iš AEI dalį ir alternatyviųjų degalų vartojimą transporto sektoriuje, skatinti darnų įvairiarūši judumą ir mažinti transporto sukeltą aplinkos taršą.	6. Žaliųjų viešųjų pirkimų vertės dalis nuo visų viešųjų pirkimų vertės: 2020 m. – 5 proc., 2025 m. – 100 proc., 2030 m. – 100 proc.	Skatinti alternatyviųjų degalų naudojimą transporto sektoriuje (10-001-06-01-01)	Elektromobilių ir kitų nulinės taršos lengvųjų automobilių dalis lengvųjų automobilių parke: 0,3 proc. – 2020 m.; 20 proc. – 2030 m.
	6.1.2. Transporto sektoriuje išmetamo NO _x kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: 2019 m. –11,4 proc., 2025 m. –49,5 proc., 2030 m. –51 proc.	Skatinti darnų judumą (10-001-06-01-02)	Geležinkelio krovinių, vežamų naudojant elektrinę trauką, dalis: 0 proc. – 2020 m.; 70 proc. – 2030 m.
	6.1.3. AEI dalis, palyginti su bendruoju energijos		Geležinkeliais pervežamų keleivių skaičius, mln. keleivių: 3,3 – 2020 m.; 10,7 – 2030 m. Dviračiams skirtos infrastruktūros naudotojų skaičius per metus: 0 – 2021 m.; 23 788 – 2029 m.

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
	<p>suvartojimu transporto sektoriuje: 2019 m. – 4,04 proc., 2025 m. – 11 proc., 2030 m. – 15 proc.</p> <p>6.1.4. Sutaupyta transporto sektoriuje energijos kiekis: 2020 m. – 0 GWh, 2025 m. – 8 183,7 GWh, 2030 m. – 10 911,6 GWh.</p> <p>6.1.5. Kelionių dviračiais ir kitomis bemotorėmis transporto priemonėmis dalis bendroje kelionių struktūroje: 2017 m. – 5,7 proc., 2025 m. – 9 proc., 2030 m. – 12,3 proc.</p> <p>6.1.6. Kelionių traukiniais dalis bendroje kelionių struktūroje: 2019 m. – 1,2 proc., 2025 m. – 1,6 proc., 2030 m. – 1,9 proc.</p> <p>6.1.7. Geležinkelių ir vidaus vandenų transporto dalis, palyginti su visu krovinių transportu: 2020 m. – 32 proc., 2025 m. – 42 proc., 2030 m. – 45 proc.</p>	Skatinti darnų judumą miestuose (10-002-06-01-03 (RE))	Transporto sektoriuje ŠESD kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: 36,2 proc. – (2016–2018 m.); –14 proc.– 2030 m.

(Šaltinis: 2022–2030 metų susisiekimo plėtros programa)

13.5. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. 247 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programos patvirtinimo“, (toliau – 2022–2030 metų ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa), siekiama įgyvendinti priemones, skatinančias įmones skaitmenizuotis, pereiti link neutralios ekonomikos klimatui, taip pat priemones padėsiančias įgyvendinti misijomis grįstas mokslo ir inovacijų programas, sukurti nuoseklią inovacinės veiklos skatinimo sistemą, kiti. 2022–2030 metų ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės (žr. 4⁶ lentelę).

4⁶ lentelė. 2022–2030 metų ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
1.4. Perorientuoti pramonę link klimatui neutralios ekonomikos.	<p>1.4.4. Sutaupyta energijos kiekis pramonės sektoriuje, GWh: 2025 m. – 4 091,85; 2030 m. – 5 455,8.</p> <p>1.4.5. Pramonės sektoriuje išmetamo NMLOJ kiekio</p>	Skatinti įmones pereiti link neutralios klimatui ekonomikos (05-001-01-04-02).	<p>Įmonės, diegusios aplinkosaugos inovacijas: 33,7 proc. – 2014 m.; 64 proc. – 2030 m.</p> <p>Metinės pirminės energijos sąnaudos (iš kurių būstai, viešieji pastatai, įmonės,</p>

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
	<p>pokytis, palyginti su 2005 m. išmetu kiekiu: 2025 m. –39,5 proc., 2030 m. –47 proc.</p> <p>1.4.6. Pramonės sektoriuje išmetamo SO₂ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmetu kiekiu: 2025 m. –59 proc., 2030 m. –60 proc.</p>		<p>kita): 1 832 985 MWh – 2021 m.; 1 429 728 MWh/m – 2029 m.</p> <p>Visas pagamintas atsinaujinančios energijos kiekis (iš kurio: elektros, šiluminės energijos kiekis): 0 MWh – 2021 m.; 197 100 MWh – 2029 m.</p>

(Šaltinis: 2022–2030 metų ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa)

13.6. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 318 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros patvirtinimo“, (toliau – 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa), siekiama įgyvendinti priemones, padėsiančias užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti ir atkurti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui, mažinti susidarančių atliekų kiekį ir efektyviai jas tvarkyti, stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę. 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės (žr. 4⁷ lentelę).

4⁷ lentelė. 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
6.4. Švelninti poveikį klimato kaitai, įskaitant gyvenamųjų ir savivaldybių viešųjų pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimą ir energijos iš AEI naudojimo skatinimą.	6.7. Išmetamo į aplinkos orą teršalų kiekio (KD _{2,5}) pokytis, palyginti su 2005 m., procentais (2019 m. –37, 2025 m. –41, 2030 m. –45).	Skatinti pastatų renovaciją (02-001-06-04-01).	Metinis pirminės energijos suvartojimo kiekis (iš kurio: būstai, viešieji pastatai, įmonės, kita), MWh per metus: 1 615 607 – 2021 m.; 969 364 – 2029 m.
	6.4.1. Sutaupyta daugiabučių namų ir savivaldybių viešųjų pastatų ūkyje energijos suminis kiekis, GWh (2020 m. – 0, 2025 m. – 584, 2030 m. – 5336).	Didinti klimato kaitos politikos veiksmingumą (02-001-06-04-02).	Pirminės energijos suvartojimo suminis sumažėjimas renovuotuose savivaldybių viešuosiuose pastatuose, MWh: 0 – 2021 m.; 110 000 – 2027 m.). Suminis ŠESD sumažinimo efektas, tūkst.: 0 – 2021 m.; 1 745–2030 m.

6.11. Stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę.	6.3. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (SO ₂) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m., procentais (2019 m. –57,7; 2025 m. –59; 2030 m. –60).	Stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją ir valdymą (02-001-06-11-01).	Aplinkosaugos sistemų efektyvumo padidėjimas: 0–2021 m.; 2020 – 20209 m.
	6.4. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (NO _x) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m., procentais (2019 m. –22,3; 2025 m. –49,5; 2030 m. –51).		Pavojingųjų cheminių medžiagų naudojimo mažėjimas, procentais: 0 – 2021 m.; 30 – 2030 m.
	6.5. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (NMLOJ) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. procentais (2019 m. –20,6; 2025 m. –39,5; 2030 m. –47).		Miestuose oro kokybės tyrimo stočių, kuriose aplinkos oro užterštumo kietosiomis dalelėmis KD _{2,5} lygis neviršija Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamo metinio užterštumo lygio, dalis, procentais: 67–2021 m.; 100 – 2030 m.
	6.6. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (NH ₃) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. procentais (2019 m. –7; 2025 m. –10; 2030 m. –10).		Gerai informuotų apie aplinką gyventojų dalies didėjimas, procentais: 50 – 2018 m.; 75 – 2030 m.
	6.7. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (KD _{2,5}) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. procentais (2019 m. –37,1; 2025 m. –41; 2030 m. –45).		Priešlaikinės mirtys, priskiriamos ilgalaikiam KD _{2,5} poveikiui, mirusiųjų skaičius per metus, vienetais: 245 – (2017–2019 m.); 110 – 2030 m.
6.8. Miestų, kuriuose metinė kietųjų dalelių KD ₁₀ koncentracija neviršija PSO rekomenduojamo lygio, dalis, procentais (2020 m. – 11,1; 2025 m. – 30; 2030 m. – 40).	Skatinti pastatų renovaciją (02-001-06-04-01).	Metinis pirminės energijos suvartojimo kiekis (iš kurio: būstai, viešieji pastatai, įmonės, kita), MWh per metus: 1 615 607 – 2021 m.; 969 364 – 2029 m.	
6.9. Žaliųjų viešųjų pirkimų vertės dalis nuo visų viešųjų pirkimų vertės, procentais (2020 m. – 5; 2025 m. – 100; 2030 m. – 100).	Didinti klimato kaitos politikos veiksmingumą (02-001-06-04-02).	Pirminės energijos suvartojimo suminis sumažėjimas renovuotuose savivaldybių viešuosiuose pastatuose, MWh: 0 – 2021 m.; 110 000 – 2027 m.).	
6.13. Priešlaikinės mirtys, priskiriamos ilgalaikiam KD _{2,5} poveikiui, mirusiųjų skaičius per metus, vienetais (2017–2019 – 245; 2025 m. – 196; 2030 m. – 110).		Suminis ŠESD sumažinimo efektas, tūkst.: 0 – 2021 m.; 1 745–2030 m.	

(Šaltinis: 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa)

14. Kaip jau buvo minėta, energetikos sektorius, ypač **labiausiai** – šilumos ūkis, yra vienas iš pagrindinių sektorių, kuris gali daryti reikšmingą įtaką oro taršos mažinimui, kadangi yra vienas iš esminių oro taršos sukėlėjų. **Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijoje**, patvirtintoje Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija), nurodyta, kad energijos vartojimo efektyvumas gerina aplinkos oro kokybę, siekiama, kad 2030 m. pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis nei 2017 m., o 2050 m. – 2,4 karto mažesnis nei 2017 m. Be to, siekiama, kad AEI sudarytų 30 proc. šalies bendrojo galutinio energijos

suvartojimo 2020 m., 45 proc. – 2030 m., 80 proc. – 2050 m. Siekiant sumažinti neigiamą energetikos sektoriaus įtaką aplinkos orui, numatytas darnus energetikos sektoriaus vystymas, AEI panaudojimas energijos ir biodegalų gamybai, didinant aplinkai palankių technologijų panaudojimą, saulės energetikos plėtrą, skatinant kompleksišką daugiabučių ir viešųjų pastatų atnaujinimą, ir mažo energetinio intensyvumo ir energijos vartojimo efektyvumą didinančios pramonės šakos. Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti numatytos priemonės **Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plane**, patvirtintame Vyriausybės 2018 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1210 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių planas) (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plane išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Didinti Lietuvos bendrojo galutinio energijos vartojimo AEI dalį (30 proc. (2020 m.), 32 proc. (2022 m.), 45 proc. (2030 m.))	Didinti vietinę elektros energijos gamybos iš AEI dalį, palyginti su galutiniu elektros energijos suvartojimu iki 30 proc. 2020 metais, 45 proc. 2030 metais ir 45 proc. 2050 metais	Taikant finansinę paramą skatinti elektros energijos iš AEI gamybą ir vartojimą savo reikmėms namų ūkiuose, įskaitant ir daugiabučius namus, taip pat elektros energiją gaminti geografiškai nutolusioje Lietuvos Respublikos teritorijoje nuo gaminančio vartotojo elektros energijos vartojimo vietos, prioritetą skiriant lokalsios taršos nesukeliantioms technologijoms	Elektros energijos kiekis, elektros energiją gaminančių vartotojų, gavusių paramą, elektrinėse, TWh	0,04 TWh (2020 m.), 0,06 TWh (2022 m.), 1,6 TWh (2030 m.)
		Taikant finansinę paramą skatinti mažų elektrinių, naudojančių AEI, plėtrą.	Elektros energijos iš AEI gamybos kiekis, TWh	0,03 TWh (2030 m.)
	Didinti vietinių ir AEI dalį šilumos gamyboje centralizuoto šilumos tiekimo (toliau – CŠT) sistemose, proc. visos centralizuotai tiekiamos šilumos (70 proc. (2020 m.), 74 proc. (2022 m.), 90 (2030 m.))	Modernizuoti ir (ar) keisti nusidėvėjusius biokuro katilus kitomis AEI naudojančiomis technologijomis	Pakeistų įrenginių vardinė (nominali) šiluminė galia, MW	18 MW (2020 m.), 35 MW (2022 m.), 600 MW (2030 m.)
		Skatinti AEI panaudojimą CŠT šilumos energijai gaminti įvertinant saulės energiją naudojančių technologijų, šilumos	Naujai įrengtų įrenginių (nominali) šiluminė galia, MW	200 MW (2030 m.)

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
		siurblių ir šilumos saugyklų panaudojimo galimybes CŠT sistemose		
	Skatinti AEI ir efektyvesnių šilumos gamybos įrenginių naudojimą namų ūkiuose	Pakeisti energetiškai neefektyvių namų ūkiuose (būstuose) įrengtus katilus į efektyvesnes technologijas, naudojančias AEI šilumos gamybai, ar prijungti prie CŠT sistemos, atsižvelgiant į poveikį aplinkos oro kokybei	Energijos suvartojimo namų ūkiuose (neprijungtuose prie centralizuotai tiekiamos šilumos CŠT tinklų) sumažėjimas, tūkst. tne	5,6 tūkst. tne (2020 m.), 14 tūkst. tne (2022 m.), 14 tūkst. tne (2030 m.)
	Didinti AEI dalį transporto sektoriuje, palyginti su bendruoju energijos suvartojimu transporto sektoriuje, proc. (10 proc. (2020), 11 proc. (2022 m.), 15 proc. (2030 m.))	Suteikiant finansinę pagalbą skatinti biometano, vartojamo transporte, pagaminto iš žemės ūkio ir kitų nekomunalinių atliekų, gamybą	Suvartotas biometano kiekis, ktne	52, 4 ktne (2022 m.)
		Taikant reguliacines priemones dujų tiekėjams, didinti biometano, pagaminto iš žemės ūkio ir kitų nekomunalinių atliekų, vartojimą transporte	Suvartotas biometano kiekis, ktne	0,1 ktne (2022 m.)
Užtikrinti, kad iki 2030 metų pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis nei 2017 metais, o iki 2050 metų – apie 2,4 karto mažesnis nei 2017 metais	Atnaujinti pastatus ir viešąją infrastruktūrą, sutaupant 11,67 TWh energijos kiekį 2020 m., 16,8 TWh – 2022 m., 35 TWh – 2030 m.	Kasmet renovuoti 500 daugiabučių	Sutaupyta energijos kiekis, TWh	2,1 TWh (2020 m.), 2,4 TWh (2022 m.), 2,7 TWh (2030 m.)
	Sparčiai plėtoti mažai energijos suvartojančias ir energijos vartojimo efektyvumą didinančias pramonės šakas, diegti ir įsigyti naujausias bei aplinkai palankias technologijas ir įrenginius (energijos sutaupymai dėl efektyviau vartojamos energijos 5,6 TWh – 2020 m., 5,8 TWh – 2022 m.)	Įgyvendinti vartotojų skatinimo efektyviau vartoti energiją informacinę kampaniją	Sutaupyta energijos kiekis, TWh	2 TWh (2020 m.)
		Įgyvendinti susitarimus su energetikos įmonėmis dėl energijos taupymo	Sutaupyta energijos kiekis, TWh	3 TWh (2020 m.)

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
	Didinti energijos vartojimo efektyvumą transporto sektoriuje	Formuoti ir skatinti ekologinio vairavimo įpročius	–	–
		Skatinti darnų judumą miestuose		
Palaipsniui pereiti prie alternatyvaus kuro naudojimo	Skatinti elektrinių transporto priemonių, įskaitant elektromobilius, naudojimą transporto sektoriuje, išsaugant esamą elektrinių transporto priemonių tinklą ir jį plėtojant, sukurti elektromobilių įkrovimo prieigų tinklą (elektros energijos, pagamintos iš AEI, vartojimas elektrinėse transporto priemonėse 6,5 ktne – 2020 m. ir 2022 m.)	Skatinti elektromobilių naudojimą	Elektromobilių skaičius, vnt.	2000 vnt. (2020 m.), 4600 vnt. (2022 m.), 118000 vnt. (2030 m.)
		Įgyvendinant geležinkelių pagrindinių transporto koridorių elektrifikavimo projektus, didinti elektros energijos, suvartojamos traukiniuose, vartojimą	Elektrifikuotų geležinkelių linijų ilgis, km	149 km (2020 m.), 500 km (2022 m.), 894 km (2030 m.)
		Sudaryti sąlygas kurti ir plėtoti elektros energiją naudojančių transporto priemonių infrastruktūrą miestuose ir savivaldybėse	Įrengta šalia naujų daugiabučių ir prekybos centrų stotelių skaičius, vnt.	300 vnt. (2020 m.), 900 vnt. (2022 m.), 7200 vnt. (2030 m.)
		Skatinti uoste prisišvartavusių laivų naudoti elektros tiekimą nuo kranto sistemų plėtojimą	Įrengtų elektros kolonėlių krantinėse skaičius, vnt.	5 vnt. (2022 m.), 5 vnt. (2030 m.)
Didinti alternatyvių kuro rūšių panaudojimą transporte, įskaitant savivaldybes	Plėtoti mažai taršų viešąjį transportą		–	–
Skatinti gamtinių dujų panaudojimą transporto ir laivybos srityse bei viešajame transporte, išnaudojant turimą suskystintųjų gamtinių dujų (toliau – SGD) paskirstymo stoties ir kitos SGD infrastruktūros potencialą	Įrengti suskystintųjų gamtinių dujų degalų papildymo punktus automobilių keliuose	Įrengtų stotelių skaičius, vnt.	1 vnt. (2020 m.), 1 vnt. (2022 m.), 2 vnt. (2030 m.)	
	Įrengti viešai prieinamus suslėgtųjų gamtinių dujų degalų papildymo punktus miestų ir priemiesčių aglomeracijose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Telšiuose, Ukmergėje, Marijampolėje, Elektrėnuose)	Viešą prieigą turinčių stotelių skaičius, vnt.	9 vnt. (2020 m.), 9 vnt. (2022 m.), 9 vnt. (2030 m.)	
	Įrengti viešai prieinamus suslėgtųjų gamtinių dujų degalų	Įrengtų stotelių skaičius, vnt.	10 vnt. (2030 m.)	

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
		papildymo punktus automobilių keliuose TEN-T pagrindiniame tinkle (šalia E85 ir E67 kelių)		

(Šaltinis: Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių planas)

15. **Nacionalinėje atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2010 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija), nurodyta galimybė sumažinti oro taršą sumažinus iškastinio organinio kuro naudojimą plėtojant mažos galios kogeneracines elektrines ir naudojant alternatyvias transporto kuro rūšis. Taigi, šioje strategijoje pabrėžiama, kad modernizuojant ~~centralizuoto šilumos tiekimo~~ **CŠT** sistemas ir didinant ~~atsinaujinančių energijos išteklių~~ **AEI** naudojimą šiame sektoriuje, galima reikšmingai prisidėti prie oro taršos mažinimo (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Nacionalinėje atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai ir uždaviniai, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Didinant atsinaujinančių energijos išteklių AEI dalį šalies energijos balanse, kuo geriau patenkinti energijos poreikį elektros ir šilumos energetikos bei transporto sektoriuose vidaus ištekliais, atsisakyti importuojamo taršaus iškastinio kuro ir taip padidinti energijos tiekimo saugumą, energetinę nepriklausomybę ir prisidėti prie tarptautinių pastangų mažinti šiluminio efekto šiluminio efekto sukeliančių dujų ŠESD emisijas	Didinti visų rūšių biomasės naudojimą šilumos ir elektros energijai gaminti	Biomasės sunaudojimas, ktne	484 (2020)
	didinti atsinaujinančių energijos išteklių AEI ir elektros energijos naudojimą transporto sektoriuje, užtikrinti, kad biodegalai ir kiti skystieji bioproduktai atitiktų tvarumo kriterijus	Atsinaujinančių energijos išteklių AEI sunaudojimas transporto sektoriuje, ktne	169
	Elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių AEI suvartojimas kelių transporto sektoriuje, ktne	2,5	

(Šaltinis: Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija)

16. **Nacionalinės šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programos**, patvirtintos Vyriausybės 2015 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 284 „Dėl Nacionalinės šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa), tikslas apima siekį ne tik mažinti šilumos energijos kainas, tačiau taip pat mažinti aplinkos taršą „šilumos energijai gaminti naudojamo kuro balanse teikiant pirmenybę atsinaujinantiems ir (ar) vietiniams energijos ištekliams“. Šiam tikslui pasiekti, be kitų uždavinių, numatytas ~~uždavinys~~ mažinti šilumos gamybos įrenginių taršą ir užtikrinti AEI naudojančių technologijų plėtrą. ~~Programoje kalbama~~ **Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programoje nurodomas apie poreikį** poreikis didinti biokuro atsinaujinančių ir (ar) vietinių energijos išteklių dalį šilumos gamybos kuro struktūroje; numatytas siekis diversifikuoti vietinių ir ~~atsinaujinančių~~ energijos išteklių **AEI** gamybą (žr. 7 lentelę). Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programoje nurodoma, kad teikiant pirmenybę atitinkamos rūšies kurui, visais atvejais privaloma nuolat stebėti aplinkos oro užterštumo lygį, atsinaujinančių ir (ar) vietinių energijos išteklių potencialo tvarumą ir kainos kitimą. Pagal tai reikėtų planuoti konkrečias investicijas į šilumos energijos gamybą ir taip siekti užtikrinti mažiausiomis sąnaudomis pagrįstą šilumos

kainą vartotojams ir mažinti išmetamų aplinkos oro teršalų kiekį centralizuotai tiekiamos šilumos gamyboje (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Mažinti šilumos energijos kainas ir aplinkos taršą, šilumos energijai gaminti naudojamo kuro balanse teikiant pirmenybę atsinaujinantiems ir (ar) vietiniams energijos ištekliams	Mažinti šilumos energijos gamybos įrenginių taršą ir užtikrinti atsinaujinančių energijos išteklių AEI naudojančių technologijų plėtrą	įrengti naujus ar modernizuoti esamus atsinaujinančių energijos išteklių AEI naudojančius šilumos energiją gaminančius įrenginius	Naujų ar rekonstruotų šilumos energijos gamybos įrenginių, gaminančių energiją iš atsinaujinančių energijos išteklių AEI, šilumos gamybos įrenginių įrengtosios šiluminės galios (MW)	140 (2021)
		užtikrinti 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2010/75/ES ⁽³⁾ dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) direktyvoje nustatytus aplinkosaugos reikalavimus kurą deginantiems įrenginiams	Aplinkosaugos reikalavimus atitinkančių kurą deginančių įrenginių (esamų pritaikymas ar pakeitimas naujais) ¹ dalis (procentais)	100 (2021)
Skatinti prekybą energijos išteklių biržoje	Diversifikuoti vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių AEI gamybą	sukurti skaidrią, konkurencingą, mažai koncentruotą vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių AEI gamintojų ir tiekėjų rinką – sudaryti galimybes prekyauti įvairių rūšių tvariais vietiniais ir atsinaujinančiais energijos išteklių AEI (kelmai, durpės, ligninas ir kt.) ir užtikrinti optimalią biokuro kainą šilumos gamintojams	Kuro rūšys, kuriomis išplėsta prekyba (vienetais)	2 (2021)

(Šaltinis: Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa)

17. Kitas sektorius, galintis reikšmingai prisidėti prie oro taršos mažinimo, yra transporto sektorius. **Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1253 „Dėl Nacionalinės susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa), nurodoma (žr. 8 lentelę), kad atsižvelgiant į tarptautiniuose ir ES dokumentuose Lietuvai nustatytus šiltnamio efektą sukeliančių dujų **ŠESD** kiekio ir oro taršos mažinimo tikslus, prioritetas teikiamas tokioms priemonėms, kaip:

- 17.1. investicijos į mažai taršias transporto technologijas;
- 17.2. energijos efektyvumo didinimas;
- 17.3. atsinaujinančių energijos išteklių AEI panaudojimas;
- 17.4. subsidijų ir mokestinių lengvatų iškastiniam kurui nuoseklus atsisakymas;
- 17.5. daug šiltnamio efektą sukeliančių dujų **ŠESD** ir oro teršalų išskiriančios infrastruktūros finansavimo nuoseklus atsisakymas.

8 lentelė. Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai ir uždaviniai, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės 2022 m.
1. Didinti krovinių ir keleivių judumą, gerinti ES transeuropinio transporto tinklo pagrindinio tinklo koridorius ir jų jungtis su valstybinės ir vietinės reikšmės transporto tinklu ir plėsti skirtingų transporto rūšių sąveikos efektyvumą	1.9. Įrengti naują, atnaujinti ir tobulinti esamą tarptautinės ir vietinės reikšmės geležinkelių infrastruktūrą (įskaitant naujų projekto „Rail Baltica“ geležinkelio kelių ir antrųjų geležinkelio kelių bei aplinkkelių tiesimą), įgyvendinti naujus kontrolės, valdymo ir signalizacijos, energijos posistemių projektus (įskaitant geležinkelių linijų elektrifikavimą)	elektrifikuotų geležinkelio kelių ilgis, kilometrais	314
	1.14. Kurti ir diegti ITS, technologijas, inovatyvias mobilumo paslaugas ir produktus (eismo informavimo ir srautų valdymo, pažeidimų kontrolės, eismo stebėjimo sistemos ir kt.), kurie padėtų užtikrinti geresnį keleivių ir krovinių judumą TEN-T keliuose, kituose valstybinės ir vietinės reikšmės keliuose, miestų gatvėse, geležinkeliuose ir vidaus vandenų keliuose, sumažinti išmetamą ŠESD – CO ₂ kiekį, taip pat mažinti į aplinkos orą išmetamą teršalų (NO _x , kietųjų dalelių ir kt.) kiekį	įdiegtų arba patobulintų ITS ir kitų inovacijų, padedančių užtikrinti keleivių ir krovinių judumą, projektai, vienetais	3+ (2)
3. Skatinti vietinio (miestų ir priemiesčių) transporto sistemos darnumą skatinti vietinio (miestų ir priemiesčių) transporto sistemos darnumą	3.6. Skatinti miestus parengti ir įgyvendinti darnaus judumo mieste planus	parengtų darnaus judumo planų skaičius	5
	3.7. Užtikrinti miesto ir priemiesčio įvairių rūšių viešojo transporto maršrutų suderinamumą ir didesnę jų sąveiką su privačiu transportu, kurti ir diegti inovatyvias mobilumo paslaugas ir produktus (elektroninės bilietai, multimodalinių maršrutų planavimo ir paieškos sistemos ir kt.), mažinančius išmetamą ŠESD – CO ₂ kiekį, taip pat mažinti į aplinkos orą išmetamą teršalų (NO _x , kietųjų dalelių ir kt.) kiekį	miestai, turintys kombinuotas viešojo ir privataus transporto sąveikos sistemas (Park&Ride) ar kitų automobilių statymo sistemas, vienetais visą keleivinį transportą apimančios informacinės sistemos sukūrimas, vienetais	4 3
	3.9. Skatinti gyventojus naudotis viešuoju transportu ir didinti viešojo transporto patrauklumą atnaujinant transporto priemones, gerinant viešojo transporto infrastruktūrą, diegiant universalus dizaino sprendimus, didinti prieinamumą, diegti viešojo transporto pirmumo sistemas ir plačiau taikyti informacinių technologijų sprendimus (ITS)	įsigytos viešojo transporto priemonės, vienetais	60
	3.10. Mažinti neigiamą tranzitinių srautų poveikį miestų transporto sistemoms, plėtoti ir modernizuoti miestų ir miestelių aplinkkelius	nutiesti valstybinės reikšmės keliuose aplinkkeliai, vienetais	12
4. Padidinti energijos vartojimo transporte efektyvumą ir sumažinti neigiamą transporto poveikį aplinkai	4.6. Ekonominėmis ir administracinėmis priemonėmis skatinti efektyvesnį energijos išteklių ir energijos vartojimą transporto sektoriuje	įdiegta komercinio transporto elektroninė mokesčių sistema, atsižvelgiant į nuvažiuotą atstumą, vienetais	1
	4.7. Ugdyti darnaus judumo kultūrą, skatinti visuomenę efektyviai vartoti ir taupyti transporte vartojamą energiją, stiprinti tam reikalingus įgūdžius	parengta naujų vairuotojų, išklausių ekologiško vairavimo mokymo kursą, tūkstančiai	330

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės 2022 m.
	4.8. Didinti energijos vartojimo efektyvumą – skatinti alternatyvių energijos šaltinių (degalų) naudojimą transporte, sukurti tam reikalingą infrastruktūrą ir atnaujinti viešojo transporto parką	naujos kartos dyzelinių traukinių skaičius, vienetais	9
		naujos kartos elektrinių traukinių skaičius, vienetais	4
		viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų skaičius (didelės galios šalia automobilių kelių transeuropinio transporto tinkle (TEN-T), vienetais objektų (sankryžų, pėsčiųjų perėjų) apšvietimo įrenginių, turinčių vėjo turbinas, saulės plokštes ir akumulatorius, įrengimas, vienetais	28 22
		viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų skaičius (miestų ir priemiesčių aglomeracijose, kuriose yra daugiau kaip 25 tūkst. gyventojų), vienetais	100
		ne viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų įrengimo skatinimo priemonių skaičius (mokesčių lengvata elektros energijai), vienetais	±
	4.9. Mažinti transporto sistemos neigiamą poveikį aplinkai ir užtikrinti atitiktį „Natura 2000“ tinklo ir kitų saugomų teritorijų ir rūšių apsaugos režimo reikalavimams	šalia valstybinės reikšmės kelių įrengti paviršinių nuotekų valymo įrenginiai – kietųjų dalelių sėsdintuvai, smėliagaudės, vienetais	60

(Šaltinis: Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa)

18. Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje numatyta ne tik nacionaliniu mastu įgyvendintinoms priemonėms, bet ir savivaldybės lygmeniu:

- 18.1. užtikrinti kombinuoto viešojo ir privataus transporto sąveikų sistemų atsiradimą;
- 18.2. skatinti visą keleivinį transportą apimančios informacinės sistemos sukūrimą;
- 18.3. plėsti dviračių ir pėsčiųjų tinklo infrastruktūrą, formuoti darnaus judumo kultūrą;
- 18.4. didinti transporto objektų apšvietimo įrenginių, naudojančių AEI, skaičių;
- 18.5. plėsti alternatyviųjų degalų ir technologijų naudojimą.

19. Žemės ūkio sektorius (ypač gyvulininkystės sritis) prisideda prie aplinkos oro taršos, ~~itin ypač amoniako~~ **NH₃**, todėl taršos mažinimo priemonių plėtojimas šiame sektoriuje yra labai svarbus bendriems oro taršos mažinimo tikslams pasiekti. Vienas iš Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje išvardintų trumpalaikių žemės ūkio sektoriui iškeltų uždavinių yra „mažinti ~~amoniako~~ **NH₃** patekimą į aplinką“, kuris pasiekiamas ekonominėmis ir teisinėmis priemonėmis skatinant statyti ES reikalavimus atitinkančias mėšlides, srutų ir nuotekų kauptuvus, naudoti šiuolaikiškas organinių trąšų įterpimo ir skleidimo priemones. **Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programoje**, patvirtintoje Europos Komisijos 2015 m. vasario 13 d. sprendimu Nr. C(2015)842 (toliau – Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa), nurodoma, kad siekiant mažinti ~~amoniako~~ **NH₃** patekimą į orą, būtina tobulinti pašarų tiekimo ir gyvulių laikymo tvartuose technologijas, ~~pasizyminčias mažesne amoniako emisija~~ **užtikrinančias mažesnius NH₃ išmetimus** (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, priemonės ir vertinimo kriterijai bei vertinimų kriterijų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
Žemės ūkio išmetamo šiltnamio efekta sukeliančių dujų ŠESD ir amoniako NH ₃ kiekio mažinimas	M01. Žinių perdavimas ir informavimo veikla	Žemės ūkio paskirties žemės ploto, kuriame vykdomos valdymo sutartys, susijusios su išmetamo šiltnamio efekta sukeliančių dujų ŠESD ir (arba) amoniako NH ₃ kiekio mažinimu, procentinė dalis	5,81 proc. (2023)	159,4 ha
	M02. Konsultavimo paslaugos, ūkio valdymo ir ūkininkų pavadavimo paslaugos			
	M10. Agrarinė aplinkosauga ir klimatas			
	M16. Bendradarbiavimas			

(Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa)

20. Nacionalinėje 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programoje, patvirtintoje Vyriausybės 2013 m. gruodžio 4 d. nutarimu Nr. 1162 „Dėl Nacionalinės 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa), nurodytas tikslas „didinti ūkininkų gyvūnų skaičių ir plėsti gyvulininkystės produkcijos gamybą, drauge užtikrinti aplinkos apsaugą“. Vienas iš uždavinių šiam tikslui pasiekti yra technologinių procesų, susijusių su aplinkos apsauga, optimizavimo skatinimas, apibūdinamas tokiais rodikliais kaip biodujų jėginių gyvulininkystės ūkiuose skaičius ir mokymo renginių, informacinių kampanijų (efektyvaus mėšlo ir srutų, susidarančių nuotekų tvarkymo, optimalaus ūkininkavimo vandensaugos tikslams pasiekti klausimais) skaičius (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Nacionalinėje 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Didinti ūkininkų gyvūnų skaičių ir plėsti gyvulininkystės produkcijos gamybą, drauge užtikrinti aplinkos apsaugą	Skatinti technologinių procesų, susijusių su aplinkos apsauga, optimizavimą	remti biodujų jėginių gyvulininkystės ūkiuose įrengimą pagal specialiąją paramos schemą, suderintą su Europos Komisija	pastatyta biodujų jėginių gyvulininkystės ūkiuose, vienetais	8 (2020)
		teikti paramą projektams, kuriuose numatyti mokymai valdymo reikalavimų, aplinkosaugos, ekologijos, gyvulininkystės tematika	mokymo renginių, informacinių kampanijų efektyvaus mėšlo ir srutų, susidarančių nuotekų tvarkymo, optimalaus ūkininkavimo vandensaugos tikslams pasiekti skirtinguose upių baseinuose klausimais, vienetais	98 (2020)

(Šaltinis: Nacionalinė 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa)

21. Oro taršos mažinimas yra svarbus ne vien gamtinės aplinkos išsaugojimo ir tausojimo požiūriu, tačiau taip pat, kaip nurodyta įvairių strategijų tiksluose ir uždaviniuose, žmonių sveikatai. Sveikatos apsaugos srityje yra numatyti tam tikri siekiai dėl oro taršos mažinimo ar oro kokybės gerinimo. **Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos**, patvirtintos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija), 55 punkte ir 56.4 papunktyje nurodytas tikslas sukurti

sveikatai palankią ~~fizinę~~ darbo ir gyvenamąją aplinką. Vienas iš uždavinių, numatytų tikslui pasiekti, yra mažinti **aplinkos** (oro, vandens ir dirvožemio) užterštumą, triukšmą (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, priemonės ir vertinimo kriterijai bei vertinimų kriterijų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
2. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką	4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio aplinkos užterštumą, triukšmą	mažinti oro, vandens, maisto ar dirvožemio užterštumą, siekiant išvengti susirgimų lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis ir kitų sveikatos sutrikimų; stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, mažinant aplinkos užterštumą, integruojant sveikatos klausimus į kitų ūkio sektorių politiką	Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis (CO ₂ ekvivalentas), tūkst. tonų, Eurostatas	stabilizuotas augimas	
			Mirtingumas dėl išorinių priežasčių 100 tūkst. gyventojų, HI	77,3 (2020)	51,7 (2025)

(Šaltinis: Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa)

22. Vienas iš **Nacionalinėje visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 2016–2023 metų plėtros programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2015 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 1291 „Dėl Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programa), įtvirtintų tikslų numato mažinti aplinkos veiksnių, nesaugių produktų (gaminų ir paslaugų) neigiamą poveikį ir riziką gyventojų sveikatai. Šiam tikslui pasiekti be kitų uždavinių yra numatytas uždavinys kurti sveikatai palankią gyvenamąją aplinką tobulinant aplinkos oro kokybės valdymą ir priežiūrą. **Minėtieji** veiksmai turėtų būti atliekami:

22.1. rengiant ir tobulinant aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus;

22.2. informuojant visuomenę apie oro taršos galimą poveikį sveikatai ir šio poveikio prevencijos priemones.

23. Nacionalinėje visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 **2016–2023** metų plėtros programoje taip pat numatytas uždavinys mažinti pavojingų cheminių medžiagų poveikį per visą cheminių medžiagų gyvavimo ciklą, kuris turi būti pasiekiamas skatinant aplinkai saugių technologijų diegimą (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. Nacionalinėje visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 **2016–2023** metų plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
Mažinti aplinkos veiksnių, nesaugių produktų (gaminų ir paslaugų)	Kurti sveikatai palankią gyvenamąją aplinką	tobulinti aplinkos oro kokybės valdymą ir priežiūrą – rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius	asmenų, gyvenančių namų ūkiuose ir susiduriančių su oro ir aplinkos tarša (smogu, dulkėmis, nemaloniais kvapais, užterštu	12 (2019)	10 (2023)

Tiksłai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
neigiamą poveikį ir riziką gyventojų sveikatai		teisės aktus, informuoti visuomenę apie oro taršos galimą poveikį sveikatai ir šio poveikio prevencijos priemonės	vandeniui), dalis (procentais)		
	Mažinti pavojingų cheminių medžiagų poveikį per visą cheminių medžiagų gyvavimo ciklą	skatinti sveikatai ir aplinkai palankių cheminių mišinių gamybą ir sveikatai, aplinkai ir klimatui saugių technologijų diegimą	vaikų iki 7 metų apsinuodijimų skaičius (atvejais)	360 (2019)	340 (2023)

(Šaltinis: Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programa)

24. **Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimu Nr. 986 „Dėl Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programa), nurodomas tikslas modernizuoti, integruoti ir plėtoti pramonę, apimantis uždavinį „skatinti įmones efektyviau naudoti žaliavas ir energiją“. Šiuo uždaviniu siekiama didinti energijos vartojimo efektyvumą ir AEI naudojimą pramonėje. Programoje įvardijamas poreikis mažinti šiluminio efekto sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) išmetimus, tačiau nėra įvardinto poreikio ir tikslų mažinti į aplinkos orą išmetamą teršalų (sieros dioksidas (SO₂), azoto oksidai (NO_x), nemetaniniai lakieji organiniai junginiai (NMLOJ), smulkiosios kietosios dalelės (KD_{2,5}), amoniakas (NH₃) ir kt., pvz. sunkieji metalai, patvarieji organiniai teršalai) kiekį (žr. 13 lentelę). Nors pramonė yra vienas iš pagrindinių oro taršos šaltinių, programoje labai mažai dėmesio skiriama oro taršos mažinimo klausimams.

13 lentelė. Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tiksłai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Modernizuoti, integruoti ir plėtoti pramonę	skatinti įmones efektyviau naudoti žaliavas ir energiją	daugiau naudoti atsinaujinančių energijos išteklių AEI	energijos suvartojimo Lietuvos apdirbamosios gamybos pramonėje intensyvumas (1 tūkst. eurų pridėtinei vertei pramonėje sukurti (kilogramais naftos ekvivalento)	182,9 (2020)
		diegti anglies dioksido išsiskyrimą į aplinką mažinančias technologijas	perdirbtų ir kitaip panaudotų gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų (išskyrus fosfogipso atliekas) kiekis (procentais)	ne mažiau kaip 92 proc.

(Šaltinis: Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programa)

25. ~~Kita sritis, turinti įtakos~~ **Poveikį** oro taršai – **daro ir atliekų tvarkymas. Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane**, patvirtintame Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ (toliau – Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planas), vienas iš strateginių uždavinių iki 2020 m. yra nustatyti teises priemonės, užtikrinančias skaidrias ūkio subjektų, naudojančių atliekas energijai gaminti, veiklos ir energijos gamybos sąlygas. ~~Plane~~ nurodoma, kad komunalinių atliekų deginimo įmonės, kuriose būtų gaminama šilumos energija, planuojama statyti didžiuosiuose šalies miestuose arba šalia jų; po rūšiavimo likusių ir perdirbti netinkamų energinę vertę turinčių nepavojingųjų

komunalinių ir gamybos atliekų, įskaitant kietąjį atgautąjį kurą, naudojimo energijai gauti įrenginius statyti Kauno ir Vilniaus regionuose. ~~Pažymėtina~~ **Pabrėžta**, kad planuojama veikla gali turėti neigiamą poveikį oro kokybei didžiuosiuose miestuose.

2627. Vandenų srities plėtos 2017–2023 metų programoje, patvirtintoje Vyriausybės 2017 m. vasario 1 d. nutarimu Nr. 88 „Dėl Vandenų srities plėtos 2017–2023 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Vandenų srities plėtos 2017–2023 metų programa), svarbiu aspektu oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo požiūriu laikomas nuotekų valymas dėl nuotekų dumblo generuojamos oro taršos. Programoje numatyti uždaviniai, netiesiogiai prisidėsiantys prie oro taršos mažinimo ir kokybės gerinimo:

~~26.1.~~ plėtoti ir renovuoti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo infrastruktūrą;

~~26.2.~~ užtikrinti, kad individualiai tvarkomos nuotekos neterštų aplinkos.

~~2726.~~ Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane nurodoma, kad komunalinių nuotekų dumblas turi būti kuo efektyviau tvarkomas atsižvelgiant į jo kokybę ir išnaudojant sukurtus dumblo tvarkymo pajėgumus, maksimaliai išnaudojant dumblo energinį potencialą. Vienas iš dumblo panaudojimo būdų yra tręšimui ~~dumblu~~, kuris turi būti ~~naudojamas~~ **atliekamas** ribotai dėl taršos sunkiaisiais metalais (numatytas „Nuotekų dumblo naudojimo tręšimui reikalavimų“ papildymas dumblo naudojimo miškininkystėje kriterijais). Siekiant mažinti neigiamą dumblo poveikį, siekiama iširti jo tvarkymo galimybes ir finansavimo šaltinius. ~~Be to, iki 2015 m. pradžios buvo uždrausta šalinti dumblą sąvartynuose.~~

28. Oro taršos mažinimas ir oro kokybės gerinimas labai susijęs su klimato kaitos valdymo politika. Kaip nurodoma ~~Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos strategijoje~~, patvirtintoje Seimo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimu Nr. XI-2375 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija), **Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje**, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkės patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė), klimato kaita turės poveikį aplinkos oro kokybei sėkmingas klimato kaitos švelninimo priemonių įgyvendinimas užtikrins švaresnę aplinką ir darys teigiamą poveikį žmonių sveikatai – stabilizavusis globaliai klimatui, mažės klimato kaitos sukeltų ekstremalių reiškinių ir nuostolių, o dėl geresnės oro kokybės – mažės susirgimų ir mirčių, o „įgyvendinamos išmetamųjų ŠESD kiekį mažinančios priemonės papildys esamas ir planuojamas priemones aplinkos oro kokybei gerinti ir veiksmingai sumažins aplinkos oro taršą“. ~~2014 m. sausio 22 d. Europos Komisijos komunikate Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui dėl 2020–2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijos (COM(2014) 15 final)~~ nustatyti trys tiksliniai rodikliai, susiję su klimato kaita ir tuo pačiu oro tarša – iki 2020 m. siekiama sumažinti išmetamo ŠESD kiekį 20 proc., padidinti atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą 20 proc. ir padidinti energijos vartojimo efektyvumą 20 proc., t. y. nustatyti „20-20-20“ tikslai. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos strategijoje Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje nurodyta, kad šių tikslų įgyvendinimas turi būti užtikrintas ir Lietuvoje; nustatyti trumpalaikiai nacionaliniai klimato kaitos švelninimo tikslai:

28.1. iki 2030 m. sumažinti 30 proc. išmetamų ŠESD kiekį, palyginti su 2005 m., įskaitant – Žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (toliau – ŽNŽNKM) sektoriaus absorbciją, ekonomikos sektoriuose pereinant prie inovatyvių, mažo išmetamų ŠESD kiekio ir aplinkai palankių technologijų ir AEI panaudojimo: ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje (toliau – ATLPS) dalyvaujančiuose sektoriuose (energijos gamybos ir tiekimo sektoriai, pramonės procesai) – sumažinti ne mažiau kaip 50 proc., palyginti su 2005 m.; ES ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose (transporto, pramonės, žemės ūkio, atliekų, mažosios energetikos sektoriai) – sumažinti ne mažiau kaip 25 proc., palyginti su 2005 m., įskaitant ŽNŽNKM sektoriaus absorbciją, ir neviršyti nustatytų metinių ŠESD kvotų 2021–2030 m. laikotarpiu;

28.2. iki 2040 m. sumažinti 85 proc. išmetamų ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m., iki 15 proc. padengiant ŽNŽNKM sektoriaus absorbcijomis, visuose ekonomikos sektoriuose pereinant prie inovatyvių, mažo išmetamų ŠESD kiekio ir aplinkai palankių technologijų ir AEI panaudojimo;

28.3. iki 2050 m. sumažinti 100 proc. išmetamų ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m., visuose ekonomikos sektoriuose pereinant prie inovatyvių, mažo išmetamų ŠESD kiekio, aplinkai palankių technologijų ir AEI panaudojimo, iki 20 proc. padengiant natūraliais ŽNŽNKM sektoriaus absorbentais, ir taikant aplinkosaugos požiūriu saugias anglies dioksido sugavimo ir panaudojimo technologijas (angl. CCU), siekiant kompensuoti išmetamų ŠESD kiekį sektoriuose, kuriuose nebus atrasta technologinių galimybių visiškai neišmesti ŠESD.

28.1. pasiekti, kad ES prekybos apyvartinių taršos leidimų (toliau – ATL) sistemoje dalyvaujančiuose sektoriuose išmetamųjų ŠESD kiekis neviršytų 8,53 mln. t CO_{2e};

28.2. pasiekti, kad ES prekybos ATL sistemoje nedalyvaujančiuose sektoriuose išmetamųjų ŠESD kiekis neviršytų 18,338 mln. t CO_{2e} ES 20 proc. tikslo atveju ir 16,584 mln. t CO_{2e} ES 30 proc. tikslo atveju;

28.3. pasiekti, kad atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su šalies bendroju galutiniu energijos suvartojimu, sudarytų ne mažiau kaip 23 proc.;

28.4. kiekvienais metais suvartoti po 1,5 proc. mažiau energijos (2020 m. suvartoti 17 proc. mažiau energijos negu 2009 m.);

28.5. siekti, kad trumpalaikių klimato kaitos švelninimo tikslų įgyvendinimui būtų skiriama ne mažiau kaip 0,38 proc. šalies BVP 2020 m.

29. Tačiau ES vadovai 2014 m. spalio mėn. susitarė dėl naujų 2030 m. klimato ir energetikos tikslų, kuriais siekiama:

29.1. išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti bent 40 proc., palyginti su 1990 m. lygiu;

29.2. ne mažiau kaip 27 proc. visos suvartojamos energijos gauti iš atsinaujinančiųjų išteklių;

29.3. mažiausiai 27 proc. padidinti energijos vartojimo efektyvumą, t. y. sutaupyti energijos; 2020 m. šis tikslas bus peržiūrėtas ir galbūt nustatytas 30 proc. tikslas.

30. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos strategijoje nurodyta, kad Lietuva siekia iki 2030 m. sumažinti 40 proc. ir iki 2040 m. – 60 proc. išmetamųjų ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m. lygiu.

29. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje nustatytų sektorių klimato kaitos švelninimo uždavinių (žr. 13¹ lentelę) įgyvendinimas taip pat prisidės prie oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo.

13¹ lentelė. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje išvardinti su oro taršos mažinimu netiesiogiai susiję uždaviniai

Sektorius	Uždaviniai iki 2030 m.
Energijos gamybos ir tiekimo sektorius	<p>pasiekti, kad AEI dalis šalies bendrame galutinio energijos suvartojimo balanse sudarytų 45 proc.;</p> <p>iki 2025 m. – 30 proc., iki 2030 m. – 50 proc. šalyje suvartojamos elektros energijos būtų iš AEI; CŠT sistemose energijos iš AEI dalis sudarytų ne mažiau kaip 90 proc.; pasiekti 27 TWh galutinės energijos sutaupymus 2030 m., iš jų pramonės sektoriuje – 5,45 TWh, paslaugų ir namų sektoriuose – 10,36 TWh, transporto sektoriuje – 10,9 TWh ir žemės ūkio sektoriuje – 0,54 TWh;</p> <p>didinti energijos vartojimo efektyvumą ir pereiti prie lokalaus taršos nekeliančių šilumos ir vėsumos gamybos technologijų prioritetą teikiant AEI panaudojimui;</p> <p>individualiuose namuose ir viešuosiuose pastatuose sutaupyti ne mažiau kaip 6 TWh energijos, skatinant kompleksinę daugiabučių, individualių namų ir viešųjų pastatų (prioritetą teikiant gyvenamųjų kvartalų renovacijai) atnaujinimą;</p> <p>pasiekti, kad 30 proc. namų ūkių būtų aktyvūs, elektros energiją gaminantys vartotojai, skatinant decentralizuotą elektros energijos gamybą ir energijos kaupimą;</p> <p>didinti prisijungusių prie CŠT vartotojų skaičių skatinant efektyvų šilumos energijos vartojimą.</p>

Sektorius	Uždaviniai iki 2030 m.
Pramonės sektorius	<p>didinti energijos vartojimo efektyvumą pramonės sektoriuje, skatinant taršias technologijas keisti mažiau taršiomis;</p> <p>skatinti keisti taršius pramonės procesus ir žaliavas pagrindinėse šalies pramonės įmonėse remiant darbuotojų įgūdžių tobulinimo ir perorientavimo programas, užtikrinančias teisingą perėjimą prie klimatui mažiau kenksmingų technologijų;</p> <p>skatinti pramonės įmones tapti energiją gaminančiais vartotojais, pasitelkiant AEI;</p> <p>skatinti pramonės procesų inovacijas, mažinančias energijos vartojimą, pramonės perorientavimo ir skaitmenizavimo projektus.</p>
Transporto sektorius	<p>didinti energijos efektyvumą, AEI, alternatyviųjų degalų vartojimą ir skatinti švaraus, sujungto ir skaitmenizuoto įvairių rūšių transporto darnų judumą;</p> <p>pasiekti, kad 15 proc. transporto sektoriaus suvartojamos energijos sudarytų AEI energija, iš jų 5 proc. – dujinių degalų iš AEI;</p> <p>iki 2023 m. miestuose savivaldybių taryboms nusistatyti mažos taršos zonas;</p> <p>iki 2027 m. pasiekti, kad visas didmiesčių viešasis, taksi ir pavėžėjimo paslaugas teikiantis transportas naudotų tik AEI energiją;</p> <p>pasiekti, kad kelionės miestuose viešuoju transportu, dviračiais ir pėsčiomis sudarytų ne mažiau kaip 60 proc. (didinti viešojo transporto patrauklumą diegiant intelektinių transporto sistemų, technologinius ir kitus sprendimus viešojo transporto eismo pirmumui, miesto ir priemiesčio įvairių rūšių viešojo transporto maršrutų suderinamumui, įvairių rūšių viešojo ir privataus transporto sąsajoms užtikrinti; užtikrinti dviračiams ir pėstiesiems skirtos infrastruktūros plėtrą, sukuriant patrauklų, saugų dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą, integruotą į bendrą transporto sistemą, nutiesiant ar rekonstruojant ne mažiau kaip 600 km naujų ar esamų dviračių ir pėsčiųjų takų);</p> <p>elektrifikuoti ne mažiau kaip 35 proc. Lietuvos geležinkelių tinklo;</p> <p>užtikrinti, kad iškastinio kuro naudojimas vidaus vandenų transporte sumažėtų 20 proc.;</p> <p>pasiekti, kad elektromobiliai ir netaršios transporto priemonės sudarytų ne mažiau kaip 20 proc. lengvųjų transporto priemonių parko, užtikrinti reikalingos įkrovimo ir pildymo infrastruktūros plėtrą;</p> <p>didinant elektromobilių skaičių pasiekti, kad iki 2025 m. M1 klasės elektromobilių skaičius sudarytų ne mažiau kaip 10 proc., N1 klasės elektromobilių – ne mažiau kaip 30 proc. metinių pirkimų sandorių; iki 2030 metų M1 klasės elektromobilių skaičius sudarytų ne mažiau kaip 50 proc., N1 klasės elektromobilių – 100 proc. metinių pirkimų sandorių; nuo 2030 m. sausio 1 d. N1 klasės transporto priemonės su vidaus degimo varikliais, išskyrus alternatyviaisiais degalais varomas N1 klasės transporto priemones, nebūtų registruojamos;</p> <p>įrengti ne mažiau kaip 60 000 elektromobilių įkrovimo prieigų, iš kurių 6 000 viešųjų ir pusiau viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų;</p> <p>užtikrinti, kad nuo 2023 m. visose statomose arba rekonstruojamose degalinėse, autobusų ir geležinkelio stotyse, oro uostuose ir jūrų uoste turi būti įrengta ne mažiau kaip po viena viešąją didelės arba labai didelės galios elektromobilių įkrovimo prieigą.</p>
Žemės ūkio sektorius	<p>užtikrinti taupų, ekonomiškai efektyvų ir aplinkai nekenksmingą trąšų naudojimą ir ne mažiau kaip 15 proc. sumažinti azotinių mineralinių trąšų naudojimą žemės ūkyje, palyginti su 2020 m.;</p> <p>skatinti inovatyvias, taršą mažinančias gyvulininkystės, galvijų šėrimo technologijas ir praktiką, skaitmenizavimą gyvulininkystės ūkiuose, vykdyti produktyvumo tyrimus;</p> <p>siekiant mažinti išmetamo metano, azoto suboksido ir NH₃ kiekį gyvulininkystėje, didinti mėšlo ir srutų tvarkymo tvarumą, pasiekti, kad tvariai būtų tvarkoma ne mažiau kaip 70 proc. susidarancio mėšlo ir srutų kiekio;</p> <p>įgyvendinti priemones, mažinančias tiesioginį ir netiesioginį azoto junginių išsiskyrimą į aplinką dėl žemės ūkio veiklos;</p> <p>padvigubinti ekologinio ūkininkavimo plotą, palyginti su 2020 m.;</p> <p>pasiekti, kad 50 proc. kiaulių ir galvijų mėšlo būtų naudojama biodujoms gaminti.</p>

(Šaltinis: Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė)

31. ES įsipareigojo taip pat siekti ilgalaikio tikslo iki 2050 m. (dėl to siekiama, kad išsivysčiusios šalys imtųsi drauge panašių veiksmų, kas sumažintų išmetamųjų teršalų kiekį 80–95 proc., palyginti su 1990 m. lygiu). Lietuvai šis tikslas yra 80 proc. sumažintas išmetamųjų ŠESD kiekis, palyginti su 1990 m. lygiu. Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–

~~2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstituciniame veiklos plane, patvirtintame Vyriausybės 2013 m. balandžio 23 d. nutarimu Nr. 366 „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ pakeitimo“, numatyta, kaip turi būti įgyvendinami Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos strategijoje nustatyti tikslai, pasidalinant tam tikrų tikslų ir uždavinių įgyvendinimą tarp institucijų ir siekiant tarpinstitucinio bendradarbiavimo. Prie Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos įgyvendinimo prisidės tokios Lietuvos Respublikos ministerijos: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija; taip pat Lietuvos standartizacijos departamentas.~~

30. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje nustatytų tikslų ir uždavinių 2021–2030 m. siekiama įgyvendinant Nacionalinį pažangos planą ir Lietuvos Respublikos nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą 2021-2030 m. (toliau – NEKS planas). Įgyvendinamos išmetamųjų ŠESD kiekį mažinančios priemonės papildys esamas ir planuojamas priemones aplinkos oro kokybei gerinti ir veiksmingai sumažinti aplinkos oro taršą.

~~32~~ **31.** Apibendrinant atliktą analizę, pažymėtina, kad strateginiuose dokumentuose ~~dominuoja~~ **vyrauja** keli esminiai su oro taršos mažinimu (valdymu) susiję aspektai (žr. 1 pav.).

Oro taršos mažinimo (valdymo) aspektai	Strategijos, programos, planai
Tikslas mažinti oro užterštumą ir gerinti oro kokybę	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija, Nacionalinis pažangos planas Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija , 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa
Aplinkos oro taršos ir kokybės valdymo, organizavimo ir priežiūros tobulinimas	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Nacionalinis pažangos planas , Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programa, 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa , Vyriausybės programa, 18-osios Vyriausybės programa, 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa
Rodiklių atitikimas nustatytiems normatyvams	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Nacionalinis pažangos planas
Tam tikrų teršalų sumažinimo tikslai	NAAS , Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Nacionalinis pažangos planas , Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa, Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija , Europos Komisijos komunikatas dėl 2020–2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijos , 2021–2030 m. energetikos plėtros programa , 2022–2030 metų žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa , 2022–2030 metų susisiekimo plėtros programa , 2022–2030 metų ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa , 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa
Tikslai ir priemonės pagal sektorius	
Energetikos (AEI naudojimo, energijos vartojimo efektyvumo, šilumos ūkio efektyvumo didinimas, iškastinio kuro naudojimo mažinimas, biokuro naudojimo didinimas ir kt.)	Valstybės ilgalaikės raidos strategija, 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, Nacionalinis pažangos planas , Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija, Europos Komisijos komunikatas dėl 2020–2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijos , Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė , Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa, Vyriausybės programa, 18-tosios Vyriausybės programa , Bendrasis planas, 2021 Bendrasis planas , Valstybės pažangos strategija, Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planas, 2021–2030 m. energetikos plėtros programa , 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa
Transporto (tobulinti reguliavimą, skatinti naudoti AEI ir kt.)	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Valstybės ilgalaikės raidos strategija, 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, Nacionalinis pažangos planas , Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija, Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa, Vyriausybės programa, 18-osios Vyriausybės programa , Bendrasis planas, 2021 Bendrasis planas Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ , Valstybės pažangos strategija , Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė , 2022–2030 metų susisiekimo plėtros programa
Žemės ūkio (naudojamų technologijų (ypač gyvulininkystės) tobulinimas, mokymai ir kt.)	Nacionalinis pažangos planas , Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa, Nacionalinė 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa, 2022–2030 metų žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa , Vyriausybės programa, 18-tosios Vyriausybės programa , Bendrasis planas, 2021 Bendrasis planas , Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė
Sveikatos apsaugos (fizinės darbo ir gyvenamosios aplinkos gerinimas ir kt.)	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija, Nacionalinis pažangos planas , Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programa, 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa
Pramonės skatinimas, plėtra	Nacionalinis pažangos planas , Vyriausybės programa, 18-tosios Vyriausybės programa , Bendrasis planas, 2021 Bendrasis planas , Valstybės pažangos strategija, Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė , 2022–2030 metų ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa
Atliekų valdymas	Nacionalinis pažangos planas , Vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programa, Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planas, Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė , 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa

1 paveikslas. Aplinkos oro taršos mažinimo (valdymo) aspektai, nurodyti su oro taršos valdymu susijusiose strategijos, programose, planuose

33 **32.** Išanalizuotų dokumentų įgyvendinimo laikotarpis (žr. 14 lentelę) **smarkiai varijuoja labai nevienodas**. Vienų įgyvendinimas **bus užbaigtas numatytas iki 2020 m.**, kitų – 2021–2030 m. laikotarpyje, dar kituose numatyti ilgalaikiai tikslai iki 2050 m. Iki 2020 m. numatytuose įgyvendinti dokumentuose **numatytų įvardintų priemonių poveikis sunkiai įvertinamas, analizuojant iš pagal 2020–2029 ir 2030 m. perspektyvos perspektyvą sunkiai įvertinamas**. Be to, šie dokumentai, **tikėtina, gali būti bus pakeisti ir numatytos kitos priemonės**.

14 lentelė. Strateginiai dokumentai, jų įgyvendinimo laikotarpis ir apibendrintos juose numatytos priemonės

Strateginio dokumento pavadinimas	Laikotarpis	Apibendrintos numatytos priemonės
Vyriausybės programa	2017-2020	Plėtoti darnaus transporto politiką, taršos iš mažųjų deginimo įrenginių, tobulinti aplinkos oro išmetimų apskaitą, nustatyti kuro kokybės reikalavimus, plėtoti CŠT, atnaujinti gerosios žemės ūkio praktikos kodeksą, keisti kuro rūšį, renovuoti daugiabučius, skatinti efektyvų energijos naudojimą
18-tosios Vyriausybės programa	2021-2024	Išvystyti darnią, skaitmeninę ir į ateities ekonomikos poreikius orientuotą susisiekimo sistemą; sukurti stiprią šalies energetikos infrastruktūrą atliepiančią žaliojo kurso kryptį; skatinti subalansuotą mineralinių trąšų naudojimą ir jų pakeitimą mažiau taršiomis alternatyvomis; sektorinę mokesčių politiką perorientuoti į aplinkosauginius tikslus, išplėsti gamintojų atsakomybę ir užtikrinti „teršėjas moka“ principo taikymą; išplėsti žaliųjų pirkimų taikymo apimtį; renovuoti daugiabučius; plėsti žaliosios elektros energijos generaciją
Nacionalinis pažangos planas (ir jį įgyvendinančios plėtros programos)	Iki 2030	Plėtoti transporto infrastruktūrą, skatinti ekologišką transportą ir darnų įvairiarūšį judumą, didinti energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš AEI naudojimą, skatinti pastatų renovaciją, plėtoti tvarų ir bioekonomikos principais paremtą ūkininkavimą, stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę, perorientuoti pramonę link klimatui neutralios ekonomikos
Bendrasis planas, 2021 Bendrasis planas	Iki 2030	Įgyvendinti principą „teršėjas moka“, gerinti oro kokybę labiausiai užterštose teritorijose, įgyvendinti kompleksinę planavimo, reglamentavimo bei inžinerinių technologinių priemonių sistemą
Valstybės pažangos strategija	Iki 2030	Ugdyti aplinkai draugišką verslo kultūrą, skatinti verslą investuoti į „žaliąsias“ technologijas, diegti pažangias technologijas transporto, energetikos ir pramonės sektoriuose
Nacionalinė darnaus vystymosi strategija	Iki 2020	Tobulinti valdymą, atnaujinti programas, remti inovatyvių technologijų diegimą, plėtoti visuomeninį transportą
Valstybės ilgalaikės raidos strategija	Iki 2020	Optimizuoti mokesčius už aplinkos teršimą, skatinti racionaliai naudoti atliekas, plėtoti AEI, skatinti termofikacinių elektrinių plėtrą, skatinti keisti taršų kurą į mažiau taršų, plėsti priemones, mažinančias teršalų išmetimus
2014-2020 metų nacionalinės pažangos programa	2014-2020	Plėtoti transporto infrastruktūrą, stiprinti teritorijų planavimo ir urbanistinės plėtros valdymo, monitoringo, vertinimo ir kontrolės sistemą, skatinti ekologišką transportą, AEI naudojimą, didinti energijos gamybos ir naudojimo efektyvumą
Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija	Iki 2050	Plėtoti AEI, skatinti pastatų atnaujinimą, didinti energijos vartojimo efektyvumą, skatinti biokuro ir biodegalų vartojimą, skatinti didinti transporto priemonių ekologiškumą, atnaujinant parką ar keičiant kuro rūšį
Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija	Iki 2020	Didinti biomasės naudojimą, didinti AEI ir elektros energijos naudojimą transporto sektoriuje

Strateginio dokumento pavadinimas	Laikotarpis	Apibendrintos numatytos priemonės
Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015-2021 metų programa	2015-2021	Atnaujinti įrenginius, naudojančius AEI, plėtoti AEI gamintojų ir tiekėjų rinką
Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014-2022 metų programa	2014-2022	Atnaujinti geležinkelių infrastruktūrą, skatinti naudotis viešuoju transportu, didinti energijos vartojimo efektyvumą, atnaujinti transporto parką
Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa	2014-2020	Perduoti žinias ir konsultuoti, mažinti amoniako-NH ₃ išmetimus
Lietuvos sveikatos 2014-2025 metų strategija	2014-2025	Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą
Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016-2030 metų plėtros programa	2016-2030	Skatinti naudoti AEI
Valstybinis atliekų tvarkymo 2014-2020 metų planas	2014-2020	Nustatyti veiklos ir energijos sąlygas atliekas deginantiems ūkio subjektams, didinti dumblo valdymo efektyvumą
Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014-2020 metų programa	2014-2020	Didinti energijos suvartojimo intensyvumą gamybos įmonėse ir perdirbti ar kitaip panaudoti daugiau atliekų
Vandenių srities plėtros 2017-2023 metų programa	2017-2023	Plėtoti ir renovuoti nuotekų surinkimo infrastruktūrą, mažinti individualiai valdomų nuotekų neigiamą poveikį aplinkai
Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė	Iki 2050	Didinti AEI naudojimą, mažinti energijos vartojimą, didinti finansavimą, skirtą taršai mažinti

34 33. Atlikus oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo politikos ir susijusių politikos sričių analizę, nustatyta **Analizės rezultatai rodo**, kad šiuo metu nėra vieno horizontalaus, t. y. visus oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo aspektus apimančio dokumento. Analizė atskleidė, kad siūlomos oro taršos mažinimo ir su juo susijusios priemonės skirtingų sektorių plėtra apibūdinančiuose reglamentuojančiuose dokumentuose **siūlomos oro taršos mažinimo ir su tuo susijusios priemonės nėra tarpusavyje susietos ir maža jų įvairovė (kartojasi kelias sritis apimančios priemonės, pvz., AEI naudojimo skatinimas, viešojo transporto plėtra ir pan.)**. Kitas svarbus dalykas — dokumentai parengti skirtingiems laikotarpiais, daugiau nei pusės dokumentų įgyvendinimas numatytas iki 2020 m., todėl neaišku, ar **bus ir kaip bus numatytų priemonių įgyvendinimas bus tęsiamas numatytų priemonių įgyvendinimas (nustatyti jų įgyvendinimo naudą oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo tikslų įgyvendinimo aspektu yra labai sudėtinga)** ir galės tinkamai neprisidėti prie ilgalaikių (iki 2030 m.) oro taršos mažinimo tikslų įgyvendinimo. Kita išryškėjusi problema — maža priemonių įvairovė. Analizuotuose dokumentuose dominuoja kelias sritis apimančios priemonės, pavyzdžiui, AEI naudojimo skatinimas, visuomeninio transporto plėtra. Tai lemia, jog išnaudojamos ne visos galimybės kartu mažinti ir oro taršą, nes dėmesys sutelkiamas tik į kelias sritis, praleidžiant kitas svarbias. Priemonės dažnai nepagrįstos oro taršos apskaitos duomenimis, **oro kokybės vertinimo rezultatais, sąnaudų bei naudos tyrimo principais**, (labiau pagrįstos bendromis numatytos atsivėlgiant tik į bendrąsias sektorių vystymosi tendencijas). Dėl to ne tik ES reikalavimai, bet ir identifikuotos problemos oro taršos mažinimo (valdymo) politikos srityje lemia poreikį parengti horizontalų oro taršos mažinimui skirtą dokumentą, kuris apimtų įvairiuose sektoriuose taikytinas priemones, pagrindžiant

~~jų pasirinkimą esamos oro taršos ir oro kokybės vertinimo rezultatais ir sąnaudų naudos analizės principais, kai vertinama priemonių nauda visumai, o ne sudėtinei daliai, t. y. oro taršos mažinimui ir oro kokybės gerinimui, o ne taršos iš vieno šaltinio mažinimui.~~
